

NORGES KRISTNE RÅDS SKRIFTSERIE - NR 19

Økumenikk: Å fremme liv i felleskap og forsoning

Knut Refsdal

Norges Kristne Råd

Økumenikk: Å fremme liv i fellesskap og forsoning

Utgitt 2015
1.opplag 600 eks.
ArkTrykk AS

ISBN 978-82-7941-038-6
EAN 9788279410386

Hftet kan bestilles fra
Norges Kristne Råd, Rådhusgata 1-3, 0151 Oslo
Tlf: 23081308. E-post: post@norkr.no

Innhold

- 7 Introduksjon
- 11 Helhetlig økumenisk visjon
- 23 Kristne råd i den økumeniske bevegelse
- 35 Konsensus som beslutningsform
- 48 Litteratur

Introduksjon

“The whole burden of the ecumenical movement is to cooperate with God in making the oikoumene an oikos, a home, a family of men and women, of young and old, of varied gifts, cultures, possibilities, where openness, trust, love and justice reign...” (Philip Potter) (Kinnamon & Cope 1997: 7).

Den såkalte økumeniske bevegelsen er en mangfoldig størrelse: Kirkenes Verdensråd, som ble stiftet i 1948, er det mest markante uttrykket for denne bevegelsen. Det finnes også økumeniske eller kristne råd i alle verdensdeler (de såkalte Regional Ecumenical Organizations, hvorav Conference of European Churches er én av sju) og i de aller fleste land i verden (de såkalte National Councils of Churches, som Norges Kristne Råd). En del steder finnes det også lokale kristne råd (i Norge blant annet i Fredrikstad, Porsgrunn og Trondheim). I tillegg til disse regnes gjerne også de såkalte Agencies for Specialised Ministries (som for eksempel Kirkens Nødhjelp), de globale kirkefamilier (som for eksempel World Methodist Council og Lutheran World Federation) og en del internasjonale økumeniske organisasjoner (som for eksempel World Student Christian Federation, Ecumenical Youth Council in Europe og Ecumenical Advocacy Alliance) med som deler av den økumeniske bevegelsen.

For mange var perioden fram til 1990-tallets slutt en sammenhengende økumenisk oppgangstid: Kirkene kom langt i å overvinne splittelser, dette gjaldt både i lærespørsmål, noe Faith & Order-dokumentet “Dåp, nattverd og embete” (Kirkenes Verdensråd 1982)

er et eksempel på, og i praktisk samarbeid (felles tjeneste).

Den opplevelsen av “urgency” og optimisme som preget de første tiårene av den moderne økumeniske bevegelsen, er imidlertid nå, etter manges mening, erstattet av en tid med stillstand og lite framgang. Noen snakker om at den økumeniske bevegelsen er i en krise og karakteriserer det vi nå ser som en “økumenisk vinter” (Tjørhom 2005: 49). I følge Ola Tjørhom er årsaken til dette at visjonen om synlig enhet ble erstattet av det han kaller en “konturløs konfesjonalisme” som forfektet at kirkene skulle forbli som de var (ibid: 49).

Jeg er ikke sikker på om “krise” og “økumenisk vinter” er de rette betegnelsene. Det jeg derimot tror er at det er behov for å fornye den økumeniske visjonen og utforske nye økumeniske arbeidsformer.

I møte med denne situasjonen er det mange anliggender som spiller inn:

For det første er relasjonene mellom kirkene stort sett gode. På dette området har det skjedd enorme forandringer som et resultat av økumenikken. Det er ingen tvil om at den økumeniske bevegelsen har endret relasjonene mellom kirkene, også på et institusjonelt plan og i form av mange formelle kontakter (Tveit 2001: 9-10). Spørsmålet er imidlertid om det gode arbeidet som er gjort rett og slett har undergravd bevegelsen selv og om vi er så fornøyde med tingenes tilstand at vi ikke har vilje eller evne til å fortsette veien mot en større synlig enhet? Noen hevder også at

økumenikken har hjulpet oss til å komme så langt som det er mulig å komme.

For det andre er det en kjensgjerning at mye av det økumeniske arbeidet nå er erstattet av interreligiøst arbeid. På mange steder i verden oppleves dette som et mer presserende behov, noe som på mange måter er forståelig, selv om det ikke nødvendigvis overflødiggjør økumenikken.

For det tredje sliter mange økumeniske råd, globalt, regionalt og nasjonalt, med den økonomiske situasjonen. Medlemskirkenes bidrag til rådene har blitt redusert, noe som igjen har ført til at aktivitetene i rådene har blitt redusert. Mange stiller derfor spørsmål ved om de økumeniske rådene har de ressursene som skal til for å ta økumenikken videre.

For det fjerde har økumenikk i en del kirker blitt redusert til eventuelsaker på kirkenes agendaer. Mange opplever ikke at den økumeniske bevegelsen evner å reise de grunnleggende spørsmålene som kirkene møter i dag. Denne evnen var lenge et særpreg for økumenikken. Den økumeniske bevegelsen var stedet der kirkene samtalte om de store utfordringene de møtte. Slik er det ikke på alle steder i dag. Beslektet med dette er også en del økumeniske råds tendens til å fjerne seg fra kirkene og bli selvstendige og separate organisasjoner framfor kirkenes fellesskap.

For det femte er ikke økumeniske råd lenger alene om å være økumeniske møtesteder for kirkene. Det finnes en del andre bevegelser og organisasjoner som også profilerer seg som økumeniske - og som i tillegg har en agenda som oppleves som mer relevant for mange kirker. Dette, kombinert med at mange kirker og organisasjoner står utenfor den økumeniske bevegelsen, er en stor utfordring for økumenikken framover.

Denne situasjonen reiser blant annet følgende spørsmål:

- Hva er økumenikkens mål: Skal vi nøye oss med forbedrede relasjoner mellom kirkene eller er målet en større synlig enhet som

også gir seg utslag organisatorisk?

- Hvordan forstår vi den økumeniske agendaen, særlig forholdet mellom arbeidet for kristen enhet og kirkens tjeneste i verden?
- Er det behov for å utvikle nye økumeniske arbeidsformer fordi den økumeniske bevegelsen i sin nåværende form har utspilt sin rolle eller ledet oss så langt den evner?
- Hvordan kan vi inkludere flere kirker i økumenikken? Det er en kjensgjerning at kun 25 % av verdens kristne tilhører kirker som er medlem i Kirkenes Verdensråd.
- Hvordan skal ulike former for økumenikk (konsiliær økumenikk/kirkeøkumenikk og allianseøkumenikk) forholde seg til hverandre?
- Er det mulig å engasjere ungdom i tradisjonelt økumenisk arbeid?
- Hvordan kan den økumeniske bevegelsen igjen bli kirkenes viktigste arena for dialog om de vanskeligste spørsmålene? Tidligere var dette lærespørsmål, som for eksempel dåp, nattverd og embete, nå er det mer sosiale spørsmål, som for eksempel likekjønnet samliv.
- Hvordan kan den økumeniske bevegelsen, i stedet for å bli organisasjoner som opprettholder status quo og en god økumenisk fasade for kirkene, legge til rette for at kirkene utvikler bedre relasjoner seg i mellom og fortsetter på veien mot en større synlig enhet?
- Hvordan forstår vi de ulike aktørene i den økumeniske bevegelsen i forhold til hverandre?

De foreliggende tre artiklene har til hensikt å svare på de utfordringene vi står overfor i dag. Det overordnede perspektivet på økumenikk i disse artiklene, er dette: Økumenikk handler om å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele

oikoumene, i alt det skapte. Dette er et perspektiv som omhandler både kirken, men også kirkens tjeneste i og for verden. Alt det vi gjør skal derfor være respons på Guds kall til liv i fellesskap og forsoning.

Hvordan et slikt overordnet perspektiv - eller en visjon for økumenikken - kan bli uttrykt, blir presentert mer inngående i den første artikkelen. Denne vil forsøke å sette ord på en visjon som kan forene de ulike strømningene innen den økumeniske bevegelsen, henholdsvis Life & Work, Faith & Order og den internasjonale misjonsbevegelsen. Dette er strømminger som til tider har stått i et konkurranseforhold til hverandre og som har gitt opphav til mange diskusjoner om hva som er den mest presserende økumeniske oppgaven. Hensikten med den første artikkelen er å se arbeidet for kristen enhet og kirkens vitnesbyrd og tjeneste i verden - forstått både som engasjement for fred, rettferdighet og vern om skaperverket og forkynnelse til tro og etterfølgelse - mer tydelig og eksplisitt i sammenheng - begrunnet i én felles visjon og basert på helheten i det bibelske budskapet. Det handler med andre ord om å integrere to bibelske visjoner: Jesu bønn om at vi alle må "være ett" (Joh 17:22) og Guds plan om å "sammenfatte alt i Kristus, alt i himmel og på jord" (Ef 1:10) (Hawkey 2004: 46).

Den økumeniske bevegelsen lider så lenge man ikke klarer å bringe samtalen mellom de tre inn i en fruktbar interaksjon med hverandre. Kløften mellom dem går til dels dypt og avslører historiske forskjeller som er ødeleggende. De fleste er nok enige om at arbeid med kristen enhet og kirkens tjeneste bør være to sider av samme sak, men man har enda ikke klart å gi dette tilfredsstillende uttrykk.

For å sette ord på en slik visjon vil jeg ta utgangspunkt i det som er det grunnleggende synet på økumenikk i alle disse tre artiklene, nemlig at økumenikk handler om å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele *oikoumene*, i alt det skapte. Dette er et perspektiv som omhandler både

kirken, men også kirkens tjeneste i og for verden. Derfor handler økumenikk på en grunnleggende måte om å fremme liv i fellesskap og forsoning, i kirken og i verden.

I artikkelen vil jeg blant annet komme inn på begrepene "Guds rike" og "koinonia". Begge disse har til hensikt å se arbeidet for kristen enhet og kirkens vitnesbyrd og tjeneste i verden mer tydelig og eksplisitt i sammenheng. De er begge samstemte i å avvise alle forsøk på å gjøre de ulike anliggende til separate anliggender og forsøk på å framheve det ene av dem på bekostning av det andre. Slike forsøk står nemlig i motsetning til det som er økumenikkens grunnleggende overbevisning; at de hører sammen, at de er uatskillelige og at de er uttrykk for vår respons på Guds kall til å fremme liv i fellesskap og forsoning, det Gud ønsker for hele menneskeheten og hele skapelsen.

De to andre artiklene kan på mange måter sees på som konsekvenser av et slikt syn på hva økumenikk handler om, og de tar opp mer praktiske sider ved økumenisk arbeid.

Den andre artikkelen forsøker å forstå økumeniske råds plass og rolle i den økumeniske bevegelsen, også i et teologisk perspektiv. Mange hevder at kristne råd - selv om de representerer noe forholdsvis nytt i kirkens historie - er de viktigste uttrykkene for kirkenes engasjement for kristen enhet og felles vitnesbyrd og samhandling. Økumenikken hviler på overbevisningen om at kristne er forbundet med hverandre på grunn av Guds handling i Kristus. Enheten mellom oss som kristne er ikke noe vi har skapt, men det er noe som er gitt oss fordi kirken er Guds og kirken er én. Enheten er derfor en *gave*, samtidig som det er vår *oppgave* å gjøre denne enheten synlig. Dette er et grunnleggende perspektiv på hvorfor kirker kommer sammen i et kristent råd. Av den grunn blir det også tydelig at kristne råd er en respons på det som er hovedperspektivet på økumenikk i disse artiklene; at økumenikk handler om å fremme liv i fellesskap og forsoning.

Dette reiser imidlertid spennende diskusjoner om rådernes posisjon i forhold til kirkene.

De kristne rådene er ikke kirker. Allikevel springer deres selvforståelse ut fra et kirkelig mandat, noe som betyr at virksomheten skal preges av hva det betyr å være en del av kirken i verden. Av den grunn er blant annet Harald Hegstad opptatt av å understreke at kristne råd ikke bare kan forstås som interesseorganisasjoner uten noen form for ekklesiologisk status.

Den tredje artikkelen tar opp et viktig tema for alle økumeniske råd, nemlig hvordan beslutninger fattes. Det viktigste som formidles i denne artikkelen, er dette: Fordi økumenikkens oppgave er å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele *oikoumene*, i alt det skapte, og fordi alt vi gjør er respons på Guds kall til liv i fellesskap og forsoning, må dette også få konsekvenser for måten vi fatter beslutninger på.

I en del økumeniske råd - blant annet i Kirkenes Verdensråd og Norges Kristne Råd - har man funnet at konsensus som beslutningsform bedre reflekterer kirkens vesen og slik tar mer på alvor hva et trosfellesskap faktisk er, enn det man kan kalle "parlamentariske" beslutningsformer gjør. I Kirkenes Verdensråd har overgangen til konsensus som beslutningsform vært en viktig måte å få alle mer med på. Målet har vært at man i store saker skal fatte avgjørelser som alle kan være med på å prege - eller i det minste kunne leve med. Det viktigste læringspunktet for den økumeniske bevegelsen etter 10-15 år med konsensusmetodikk, er at dette har hatt en integrerende funksjon fordi det har sikret at alle i større grad får sin del. De konkrete resultatene er blant annet at flere stemmer blir hørt, at det har skapt større respekt og innbyrdes tillit, at det har ført til sterkere relasjoner og bedre beslutninger og at det har medført mindre polarisering.

Konsensus som beslutningsform er imidlertid ikke enkelt. Det krever mye av saksforberedelser og av både møteledere og -deltakere. Derfor kreves det, som jeg vil komme tilbake til i artikkelen, både mer praktisk kunnskap om konsensus, men også en vilje til å skape et fellesskap der

konsensus er mulig å praktisere. Bare slik kan denne beslutningsformen bidra til å fremme liv i fellesskap og forsoning.

I artikkelen vil jeg gjennomgå ulike prinsipielle og praktiske sider ved konsensusbegrepet. Mitt hovedanliggende er å bidra til en refleksjon over hvilken rolle konsensus kan spille i kirkelige beslutningsprosesser, særlig i økumeniske sammenhenger, men også i kirkene.

Disse tre artiklene er skrevet til kirkene i Norge, som et bidrag til den pågående samtalen om hva vi vil med økumenikken i Norge. Vi har i Norges Kristne Råd, der jeg er generalsekretær, hatt mange spennende samtaler om dette de siste tre årene. Jeg vil derfor takke styremedlemmer, rådmøtedelegater og staben i Norges Kristne Råd for mange inspirerende samtaler om de temaene som tas opp i disse artiklene. Mitt håp er at artiklene kan gi konstruktive bidrag til videreutviklingen av det økumeniske arbeidet i Norge.

Helhetlig økumenisk visjon

Helhetlig økumenisk visjon

“Må de alle være ett, slik du, Far, er i meg og jeg i deg. Slik skal også de være i oss, for at verden skal tro at du har sendt meg” (Joh 17:21).

“Så rik er Guds nåde, som han har latt strømme over oss med all visdom og forstand, da han kunngjorde for oss sin viljes mysterium, det han gjerne ville gjøre i ham. Han ville fullføre sin frelsesplan i tidens fylde: å sammenfatte alt i Kristus, alt i himmel og på jord i ham” (Ef 1:7b-10)

Innledning

Selv om den moderne økumeniske bevegelse har røtter tilbake til det 19. århundre - blant annet i KFUK/M og den internasjonale studentbevegelsen - markerer den store misjonskonferansen i Edinburgh i 1910 den symbolske starten på bevegelsen. Denne konferansen gav startskuddet for tre bevegelser eller strømninger som hadde ulike innfallsvinkler og syn på kirkens enhet. De kompletterte hverandre og gav økumenikken bredde, men det rådet også en spenning mellom dem, som på mange måter har blitt videreført i Kirkenes Verdensråd og som har gitt opphav til mange diskusjoner om hvilken oppgave som er den mest presserende økumeniske oppgaven (Kinnamon & Cope 1997: 1-3; Jonson 2008: 17).

Life & Work ble til på 1920-tallet som et svar på de mange store sosiale problemene etter 1. verdenskrig. Den svenske biskopen Nathan Söderblom var den store inspiratoren

som samlet ortodokse og protestanter - første gang til en verdenskonferanse i 1925 - til samarbeid for fred og rettferdighet. *Life & Work* har forsøkt å samle kirkene til nødhjelp og bistand, til hjelp for ofre for krig, fattigdom, undertrykkelse og naturkatastrofer og til arbeid mot økonomisk og sosial urettferdighet, inkludert rasisme og sexisme. “Læren skiller, men tjenesten forener”, har vært valgspåket. Praktisk samarbeid var derfor veien til enhet mellom kirkene.

Faith & Order valgte motsatt vei: Først måtte man arbeide for enighet i tro, lære og kirkeordning. Den første verdenskonferansen ble avholdt i 1927 med den anglikanske misjonsbiskopen Charles H. Brent i spissen. *Faith & Order* har vært opptatt av å fjerne hindringer for gjensidig anerkjennelse av kirkemedlemmer og prester, av å overvinne barrierer som hindrer nattverdfellesskap og av å hjelpe kirkene til å uttrykke kristen tro mer samstemt og anerkjenne ulike uttrykk for denne troen.

Både *Life & Work* og *Faith & Order* ble en del av Kirkenes Verdensråd da rådet ble stiftet i 1948. Dette i seg selv er en anerkjennelse av at disse to strømningene ikke kan ses atskilt fra hverandre.

Den tredje bevegelsen eller strømningen - *International Missionary Council* - som ble grunnlagt etter Edinburghkonferansen med den legendariske amerikanske metodisten John R. Mott som leder, ble integrert i Kirkenes Verdensråd først i 1961. Misjonsrådets første verdenskonferanse ble avholdt i 1928.

I den økumeniske bevegelsens historie har

disse tre bevegelsene eller strømningene siden gått parallelt:

- Arbeid for kristen enhet
- Engasjement for fred, rettferdighet og vern om skaperverket
- Forkynnelse til tro og etterfølgelse (misjon og evangelisering)

Gjennom den økumeniske bevegelsens historie har imidlertid behovet for å se de tre strømningene tydeligere i sammenheng, ofte blitt påpekt - begrunnet i én felles visjon og basert på helheten i det bibelske budskapet - fordi “kirkens enhet, menneskehetens enhet og skaperverkets enhet uatskillelig hører sammen”. Dette siste uttrykket er hentet fra det såkalte Unity Statement fra Kirkenes Verdensråds 10. generalforsamling i Busan, Sør-Korea i 2013 og utgjør et viktig teologisk utgangspunkt. I dette sies det tydelig at tiden nå er inne for å forene hovedstrømningene i den økumeniske bevegelsen (World Council of Churches 2013b: 3). Dette er imidlertid ikke noe nytt. Allerede på generalforsamlingen i Vancouver i 1983 ble det snakket om en “eucharistic vision” som forener de to mest “profoundest ecumenical concerns: the unity and renewal of the church and the healing and destiny of the human community” (Hawkey 2004: 2).

Kristen enhet og kirkens tjeneste - to sider av samme sak

Guds rike

For å tydeliggjøre sammenhengen mellom arbeidet for kristen enhet og kirkens vitnesbyrd og tjeneste i verden, er begrepet *Guds rike* et nøkkelbegrep. Det var det også da *Faith & Order* Commission på 1980-tallet ledet en studieprosess kalt “Church and the Renewal of Human Community” der utgangspunktet for studien var spørsmålet: “Hvordan kan kirken bli forstått på en måte som gjør at dens natur og dens tjeneste blir integrerte og interrelaterte elementer i dens væren og slik få fram at enhet og fornyelse både har med kirken og verden å gjøre?” (World Council of Churches 1990: v)

Guds rike er et av de sentrale temaene for profetene i Det gamle testamentet. De snakket blant annet om “Herrens dag” som en dag for straff og gjengjeldelse for all urettferdighet (Jes 2:12-21, 61:2, Jer 46:10, Sef 1:14-18). Straff og gjengjeldelse er imidlertid ikke målet for Guds dom. Snarere er poenget at Guds dom skal etablere fred og rettferdighet. Gud vil etablere sitt rike og opprette en ny pakt med *alle* mennesker, noe som vil skape et nytt fellesskap preget av fred, rettferdighet og harmoni (Jer 31:31-34, Jes 11:9, 25:8, 32:17, 56:7, Jer 23:6, Esek 34:25, Hos 2:20-23) (World Council of Churches 1990: 9-10).

I Det nye testamentet tydeliggjøres det at Guds rike har kommet i og med Jesu komme. Hans forkynnelse handlet om at Guds rike har kommet og hans handlinger forstås som tegn på at Guds rike er nærværende. Jesus forkynnte at Guds rike er som en surdeig som virker helt til alt - kirken, menneskeheten og skaperverket - er gjennomsyret (Matt 13:33). Guds rike relaterer således til hele *oikoumene*, med *dom*, *nåde*, *utfordring* og *løfte*.

Gjennom budskapet om Guds rike viser Ånden verden hva synd, rettferdighet og *dom* er (Joh 16:8-11). I møte med Guds rike kommer vi alle til kort. Derfor kaller Gud alle mennesker til å vende om fra et selvsentrert liv til et liv i fellesskap i overensstemmelse med Guds vilje. Det er verdt å merke seg at den første “passende” responsen på forkynnelsen av Guds rike, er anger og aksept av kallet til å vende om (Matt 3:2). Dette understreker at Guds rike er noe langt mer enn menneskelige idealer eller noe som kan realiseres av mennesker. Guds rike er en dom over alle menneskelige handlinger og planer, det er et kall til et helt nytt liv, forenet og forsonet med Gud. De “gode nyhetene” er imidlertid at det er tilgivelse og muligheter for nytt liv. Dermed blir budskapet om Guds rike noe som også bringer fornyelse.

Guds rike er også *nåde*, tilbudt alle mennesker: Det kan ikke fortjenest og det er ikke et resultat av menneskelige anstrensninger. Snarere er det en gave, gitt av bare

nåde; en gave som tilbyr frelse, nytt liv og et liv i tro og tjeneste, opplyst av visjonen om det Guds rike som en gang skal komme i alt dets fylde.

Budskapet om Guds rike er også en *utfordring* til alle. Fordi budskapet tilbyr en unik mulighet for nytt liv og håp, konfronter det også alle mennesker med valget mellom å fornekte riket eller å gjøre en radikal beslutning om å ta det på alvor og innrette livet etter det.

Når Guds rike kommer i sin fullendte form, vil det bli som "en ny himmel og en ny jord" (Åp 21:1). Dette *løftet* innebærer at alle ting en gang blir nye (21:5) og livet under dette løftet er et liv fylt av håp, som gir inspirasjon til engasjement her og nå (World Council of Churches 1990: 14).

I Guds rike har altså både kirken, menneskeheden for øvrig og alt det skapte sitt mål. Dermed bidrar dette begrepet til å holde alt sammen. Økumenikken har hele skaperverket som horisont (Tjørhom 2005: 22). I dette perspektivet har kirken en helt spesiell plass. Kirken er ikke en tilfeldighet i historien. Kirken er ikke bare en frivillig sammenslutning eller en institusjonell organisasjon. Nei, kirken er skapt av Gud med en helt spesiell hensikt: Når Gud kaller kirken, er det fordi Guds vilje er at kirken skal være et tegn på forsoningen mellom Gud og mennesker og mennesker imellom, midt i en verden preget av splittelser på mange hold. På veien fram mot den dagen alt skal fullføres, er det slik at kirken ikke bare peker på noe nytt og annerledes som en gang skal komme, den er også begynnelsen på det som en gang skal komme. Fordi kirken slik er et enhetstegn i en splittet verden, blir også det å vende om i forhold til sin egen splittelse viktig (Tjørhom 2005: 18). Kirken er ikke Guds rike, men er et instrument for Guds rike: Kirken er fellesskapet av mennesker som allerede nå har akseptert budskapet om Guds rike, som bærer på dets visjon og som med sin tjeneste i verden tar del i forvandlingen av alt det skapte, som et tegn og en foregripelse. Kirken er derfor kalt til å leve på en måte som fremmer Guds rike. Dette gjelder innad i hver enkelt kirke,

mellom kirkene og utad i tjenesten for verden (World Council of Churches 1990: 19).

Økumenikk er dermed ikke bare et internt kirkelig anliggende (Tjørhom 2005: 27). Det er nemlig i og for verden at Gud kaller kirken til å være sitt folk, for å være et tegn på og en bærer av Guds misjon for frelse og fornyelse for alt liv. Når begrepet "tegn" brukes om kirken klargjøres det at kirken er til for andre. Den peker alltid bortenfor seg selv, mot Guds rike og det som er Guds hensikt med alt det skapte. Siden kirken er kalt av Gud, er den kalt til å være et tegn i verden ved å proklamere evangeliet og ved å være tjenende. Slik peker kirken på det Gud ønsker å formidle til alle mennesker, samtidig som den selv er en foregripelse av dette. For å fullføre dette oppdraget er det derfor Guds ønske at kirkene beveger seg mot den enheten Jesu ba om. Dette er en enhet som skal være et synlig vitnesbyrd for verden, for at verden gjennom kirkens vitnesbyrd kan komme til tro (Joh 17) (World Council of Churches 1990: 19).

Koinonia og communion

To andre uttrykk som er sentrale i denne sammenhengen, er det greske *koinonia* og det latinske *communio*. Faith & Order Commission og Justice, Peace and Creation Team brukte *koinonia* som innfallsvinkel til sine refleksjoner om ekklesiologi og etikk i perioden 1992-96, i en studieprosess som arbeidet med hvordan kirkene er kalt til å være fellesskap for etisk refleksjon og engasjement i dagens verden og som resulterte i tre rapporter: "Costly Unity", "Costly Commitment" og "Costly Obedience" (World Council of Churches 1997a-c).

De siste to tiårene har *communio* blitt et stadig mer sentralt ekklesiologisk anliggende, både innen katolske og protestantiske sammenhenger (Tjørhom 2005: 100).

Både *koinonia* og *communio* er begreper som er vanskelige å oversette nøyaktig til norsk. De henviser til et fellesskap som er rotfestet i Guds fullkomne enhet, som er mer sakramentalt enn sosiologisk, som forener tro og etikk - og dermed læreøkumenikk og

kirkens tjeneste i verden - og som gir rom for mangfold både i organisasjon og gudstjeneste (World Council of Churches 1997a: 4). De er videre uttrykk som understreker en helt spesiell enhet og delaktighet ved at vi får del i hverandre med alt det vi er. Det å gi rom for og fremme fellesskap, i kirken og i verden, er et kjernepunkt i Guds kall til kirken. Den såkalte *communio*-eklesiologiens viktigste anliggende er derfor å understreke at kirken ikke har *communio*, den er *communio*. "Fellesskapet er altså ikke bare en side blant mange andre ved kirkens liv, det er selve hovedmomentet", sier Tjørhom. Dette fellesskapet har sitt utgangspunkt i det vertikale planet, i vår relasjon til Gud, men det gir følger på det horisontale planet i et fellesskap som peker i retning av alle mennesker og hele skaperverket. Dermed forutsetter *communio* på en grunnleggende måte at mennesket er skapt til fellesskap (Tjørhom 2005: 101-104).

Når *koinonia* brukes i Det nye testamentet refererer det til et konkret fellesskap av troende som stod sammen i felles refleksjon og lydighet, også i etiske anliggender. Som oftest betydde det å "følge Kristus" noe veldig praktisk for de første kristne og det innebar ofte at man havnet i spenning til og konflikt med omgivelsene. På samme måte minner den nære sammenhengen mellom dåp og det å være en ny skapning (Ef 2:1-10) om at det å velge å slutte seg til en menighet innebar bevisste moralske og etiske valg (World Council of Churches 1997a: 5).

Dette understreker at etisk refleksjon, moralsk engasjement og samhandling i møte med verdens utfordringer, er helt grunnleggende elementer i det å være kirke. Selv om kirken verken bygger på eller er avhengig av medlemmenes moralske aktiviteter eller engasjement, kaller kirkens hellighet på sine medlemmers stadig pågående etiske refleksjon. I et levende kristent fellesskap kan det derfor ikke være noen ekklesiologi uten etikk og heller ingen etikk uten ekklesiologi. Det er derfor kirkens væren det handler om når kirken engasjerer seg i konkrete handlinger for rettferdighet, fred og vern om skaperverket. Dette er definerende

tegn på hva det vil si å være *koinonia* og helt sentralt for forståelsen av hva ekklesiologi handler om (World Council of Churches 1997b: 6).

Derfor sies det også programmatisk i "Costly Unity":

"The church as *koinonia* is called to share not only in the suffering of its own community but in the suffering of all; by advocacy and care for the poor, needy and marginalized; by joining in all efforts for justice and peace within human societies; by exercising and promoting responsible stewardship of creation and keeping alive hope in the heart of humanity. In so doing it shows its vocation to invite all people to respond in faith to God's love. *Diakonia* to the whole world and *koinonia* cannot be separated."

"We have learned in the process of this work [Faith & Order, Life & Work, and the International Missionary Council] that all realizations of visible unity between churches entail the renewal of broken relationships between members of the church as well as work for renewal, justice and peace in the world" (World Council of Churches 1997a: 2).

Liturgi og tjeneste

Det såkalte Limadokumentet om dåp, nattverd og embete, "Costly Commitment" og "Costly Obedience" løfter alle fram sammenhengen mellom liturgi og tjeneste på en tydelig måte. Dette understreker den nære relasjonen mellom ekklesiologi og etikk, mellom hva kirken er og hva som er kirkens oppdrag. Limadokumentet sier for eksempel at nattverden "er en vedvarende utfordring i vår søken etter tjenlige fellesskapsformer i det sosiale, økonomiske og politiske liv" og at "all slags urettferdighet, rasisme, atskillelse og frihetsberøvelse utfordres radikalt når vi har del i Kristi legeme og blod [...] Vi viser oss derfor som selvmotsigende deltakere i nattverdfeyringen hvis vi ikke aktivt deltar i den fortsatte forbedringen av verdenssituasjonen..." (Kirkenes Verdensråd 1982: 31).

“Costly Commitment” sier at i nattverden kommer kristne sammen som en respons på Guds kall og at dette har mange aspekter:

- a) Nattverdfellesskapet er et levende bilde av kirken, den kirken som Gud kaller og samler fra hele verden,
- b) De troende lytter til Guds ord og blir fornyet i sitt disippelskap og sin tjeneste,
- c) Det å ta del i Kristi kropp og blod er et kall til kjærlighet uten grenser, et kall til å forvandle atskilthet og splittelse - i kirkens fellesskap og i verden,
- d) Gjennom bønn og takksigelse kalles vi til et levende og hellig offer, ikke bare i gudstjenesten, men i livet som helhet,
- e) Nattverden er en foregripelse av måltids fellesskapet i det fullendte Guds rike (World Council of Churches 1997b: 22)

Også dåpen har en tydelig transformerende betydning i det den setter oss inn i en sammenheng der etisk refleksjon og ansvar står sentralt. Ved dåp av barn påtar foreldre og faddere seg et ansvar for å fostre de dømte til en levende tro. Menigheten som helhet påtar seg et ansvar for å bidra til et fellesskap som kan skape vekst og utvikling. Og som Limadokumentet sier, de dømte får del i “en ny etisk livsretning under ledelse av Den Hellige Ånd” og dåpen har “etiske følger som ikke bare fordrer en personlig helliggjørelse, men som også beveger kristne til å virkeliggjøre Guds vilje på alle livets områder” (Kirkenes Verdensråd 1982: 18, 20).

Både begrepene Guds rike og koinonia, samt det ulike økumeniske dokumenter sier om sammenhengen mellom liturgi og tjeneste, har til hensikt å se arbeidet for kristen enhet og kirkens vitnesbyrd og tjeneste i verden mer tydelig og eksplisitt i sammenheng. De er alle samstemte i å avvise alle forsøk på å gjøre de ulike anliggende til separate anliggender og forsøk på å framheve det ene av dem på bekostning av de andre. Slike forsøk står nemlig i motsetning til det som er økumenikkens grunnleggende overbevisning; at de hører sammen, at de er uatskillelige og at de alle er uttrykk for vår respons på Guds kall til å fremme liv i fellesskap og forsoning, det Gud ønsker for hele menneskeheten og

hele skapelsen.

Alt det jeg har skrevet hittil understreker at kirkens oppdrag i verden er et helhetlig oppdrag som handler om å ta del i Guds misjon, som til syvende og sist handler om en transformasjon av alt det skapte, der Guds rike både er målet og det som opplyser veien fram mot dette.

Helhetlig tjeneste

Mange av disse perspektivene kommer også fram i Kirkenes Verdensråds misjonsdokument “Sammen på vei mot livet: Misjon og evangelisering i endrede landskap”, som ble mottatt av generalforsamlingen i Busan i 2013.

Misjonsdokumentet tar ikke eksplisitt opp sammenhengen mellom arbeid for kristen enhet og kirkens tjeneste. Dette er en svakhet ved dokumentet, særlig fordi behovet for å se disse så tydelig i sammenheng var et så viktig perspektiv på generalforsamlingen. Allikevel berører dokumentet på ulike måter forståelsen av hva kirken er. I tillegg - og det er dokumentets hovedbidrag til den økumeniske dialogen - bygger det broer mellom de to strømningene engasjement for fred, rettferdighet og vern om skaperverket og forkynnelse til tro og etterfølgelse (misjon og evangelisering) og bidrar således på avgjørende måter til en helhetlig økumenisk agenda. Det er derfor verdt å merke seg at *misjon* i dette dokumentet har en videre betydning enn det norske “misjon”. Her er det snakk om misjon forstått som “kirkens oppdrag”.

Noe av det mest spennende ved dokumentet er refleksjonene rundt et bredere syn på hva misjon er, forstått nettopp som hele kirkens oppdrag. Det understrekes at misjon ikke er en *sektor*, men en *dimensjon* i kirkens arbeid. Derfor er ikke misjon primært noe vi *driver med* som kirker, misjon er noe vi *er*, det er knyttet til kirkens væren. Dette kan for eksempel uttrykkes slik:

“Kirken har ikke alltid vært til. Den ble til, både teologisk og empirisk, for at misjon

skulle kunne skje. Det er ikke mulig å skille kirke og misjon når vi ser på opprinnelse og formål. Kirkens mål er å oppfylle Guds misjons hensikt. Forholdet mellom kirke og misjon er veldig nært fordi den samme Kristi Ånd som styrker kirkens misjon, også er kirkens liv” (Norges Kristne Råd 2013: paragraf 57)

I et slikt perspektiv er det ikke Guds kirke som har en misjon i verden, men misjonens Gud som har en kirke i verden. Bak en slik formulering ligger et syn på Gud som en som alltid er levende og lidenskapelig opptatt av å gjenopprette og fornye alle ting - kirken, hele menneskeheten og hele skaperverket, fordi Gud elsker hvert enkelt menneske og sitt skaperverk. Slik er kirken et produkt av Guds misjon (*Missio Dei*), for i neste omgang å være kalt til å være partnere i Guds misjon. Igjen kommer altså den nære sammenhengen mellom kirkens væren og kirkens tjeneste, mellom ekklesiologi og etikk, til uttrykk.

Det grunnleggende teologiske perspektivet i dokumentet er hentet fra Jesu ord i Joh 10:10: “Jeg er kommet for at dere skal ha liv og overflod” (Norges Kristne Råd 2013: paragraf 1). Videre tydeliggjøres det at misjon omfatter alle aspekter av livet, og med bakgrunn i dette presenteres en helhetlig forståelse av misjon, der blant annet evangelisering, diakoni, dialog med mennesker av annen tro, politisk arbeid og vern om skaperverket inkluderes i misjonsbegrepet.

Kirkenes Verdensråd utfordrer kristne og kirker til å være levende og dynamiske budbringere av evangeliet og understreker at de gode nyhetene ikke først og fremst er diakonale og politiske handlinger, men Guds gjerning i Jesus. Evangelisering defineres slik: “Å dele sin tro og overbevisning med andre, å invitere dem til etterfølgelse, enten de tilhører andre religiøse tradisjoner eller ikke” (Norges Kristne Råd 2013: paragraf 83)

Videre omtales evangelisering blant annet på følgende måter:

- “Evangelisering er misjonsaktivitet som gir

eksplisitt og tydelig uttrykk for at Jesus Kristus ble menneske, led og oppsto uten å sette grenser for hvem som kan reddes av Guds nåde. Den søker å dele den gode nyheten med alle som ennå ikke har hørt den, og inviterer dem til en erfaring av liv i Kristus.”

- “Evangelisering er å dele sin tro og overbevisning med andre, og å invitere dem til etterfølgelse, uansett hvilken religiøs tradisjon de tilhører. En slik deling skal finne sted i tillit og ydmykhet, og være et uttrykk for vår uttalte kjærlighet til vår verden.”
- “Genuin evangelisering bygger på ydmykhet og respekt for alle og blomstrer der det er rom for dialog.”
- “Evangelisering er å dele de gode nyhetene i både ord og handling. Evangelisering gjennom ord, taler og forkynnelse av evangeliet (kerygma) er dypt bibelsk. Men hvis våre ord ikke finner gjenklang i våre handlinger, så er vårt evangelium falskt. Kombinasjonen av talte ord og synlig handling er vårt vitnesbyrd om Guds åpenbaring i Jesus Kristus og hans hensikter” (Norges Kristne Råd 2013: paragrafene 80, 83, 89, 86).

I avsnittet “Frigjøringens Ånd” kan man lese en slags “trosbekjennelse” der det blant annet heter at Guds hensikt med verden er å gjenskape (“re-create”) det Gud allerede har skapt i kjærlighet og visdom (Norges Kristne Råd 2013: paragraf 36). Denne visjonen for alt det skapte gir på avgjørende måter mening til den nåværende verden, til menneskets historie, til kirken og til våre liv: Fordi Guds hensikt er gjenskapelse lever vi i troen på at det å ta vare på skaperverket, å gjøre godt mot andre mennesker, å arbeide for rettferdighet og fred og å arbeide for kristen enhet, vil bli brukt av Gud i Guds arbeid for å gjenskape verden.

Dette helhetlige perspektivet kommer også til uttrykk i mange andre avsnitt i dokumentet:

- “Gud sendte ikke Sønnen for å frelse menneskeheten alene, eller for å gi oss en

delvis frelse. Tvert imot er evangeliet godt nytt for hver skapning og hver side av våre liv og våre samfunn. Derfor er det også viktig å se Guds misjon i en universell helhet, og å bekrefte alt liv, hele oikoumene, som del av Guds livsveg.

- “Vi kalles derfor til å løfte blikket ut over en strengt menneskesentrert tilnærming. Vi er kalt til å uttrykke, gjennom vår misjon, vårt forsonede forhold til alt skapt liv.”
- “Vi tror ikke at bare sjeler skal frelses mens jorden forgår; både jorden og våre kroppar skal forvandles gjennom Åndens nåde.”
- “Derfor er vi kalt til å gjenkjenne Guds Ånd der hvor det finnes liv i all dets fylde, og særlig i frigjøringen av undertrykte grupper, i forsoning for ødelagte samfunn som gjøres hele, og i gjenoppbyggelsen av hele skaperverket.”
- “Vi bekrefter at Guds Ånds misjon er å fornye hele skaperverket. “Jorden og det som fyller den, hører Herren til” (Sal 24:1). Livets Gud beskytter, elsker og har omsorg for all natur. Menneskeheten er ikke herre over jorden, men har ansvar for å ta vare på skaperverkets integritet. Overdreven grådighet og ukontrollert forbruk ødelegger natur og må ta slutt. Guds kjærlighet forkynner ikke en frelse for menneskene adskilt fra hele skaperverkets fornying. Vi er kalt til å delta i Guds misjon bortenfor våre menneskesentrerte mål.”
- “Vi ser sporene av Guds Ånd overalt hvor livet bekreftes i all sin fylde og alle sine dimensjoner: at undertrykte settes fri, at ødelagte fellesskap forsones og blir hele, og at skaperverket gjenoppbygges.”
- “Vår trofasthet mot Gud og livet vi har fått i gave av Gud nøder oss til å konfrontere avguderiske antagelser, urettferdige systemer, og politikk som undertrykker og utnytter i vår nåværende økonomiske verdensorden. Økonomi og økonomisk rettferdighet er alltid et spørsmål om tro, fordi det angår selve kjernen i Guds plan for skaperverket.”

- “Deltakelse i Guds ustanselige frigjøring og forsoning gjennom Den hellige ånd innebærer derfor, blant annet, å gjenkjenne og avsløre de onde kreftene som utnytter og binder. Det kan, for eksempel, handle om å påpeke patriarkalske ideologier, å hevde urfolks rett til selvbestemmelse eller å utfordre strukturell rasisme og kastediskriminering.”
- “Å delta i Guds misjon er å følge i Jesu fotspor [...] Det kreves en vilje til å arbeide sammen med alle mennesker som er med i bevegelser og initiativ dedikert til rettferdighet, verdighet og liv.”
- “Kristne er kalt til å erkjenne at alle former for diskriminering er synd, og til å forvandle urettferdige strukturer.”
- “Arbeid for å gjøre mennesker og samfunn hele er et viktig uttrykk for misjon. Helbredelse var ikke bare et sentralt trekk ved Jesu tjeneste, men også del av hans kall til sine etterfølgere [...] Helbredelse er også en av Den hellige ånds nådegaver. Ånden gir kirken kraft til en misjon som styrker livet. Det inkluderer på den ene siden bønn, sjelesorg og profesjonell helsehjelp. På den andre siden inkluderer det profetisk kritikk av lidelsens rot, arbeid for å forvandle strukturene som opprett holder urettferdighet, og støtte til vitenskapelig forskning.”
- “Målet for kristen, medisinsk misjon er helse for alle, i betydningen at alle mennesker på jorden skal ha adgang til helsestell av god kvalitet” (Norges Kristne Råd 2013: paragrafene 4, 19, 20, 102, 105, 24, 30, 43, 45, 49, 50, 53).

I dette perspektivet må vi i tillegg til *barmhjertighet*, også snakke om *rettferdighet*. For mens barmhjertighet har å gjøre med sjenerøsitet, noe som kommer fra menneskers gode vilje og som kan trekkes tilbake nær sagt når som helst, er rettferdighet resultat av sosiale strukturer som garanterer menneskelige rettigheter. Derfor tar dokumentet, ikke overraskende, til orde for at kirken må bidra til å utfordre og endre urettferdige systemer, maktstrukturer og

økonomiske, sosiale, kulturelle og politiske systemer som opprettholder fattigdom, diskriminering og dehumanisering. Dette har alltid vært viktige anliggender i Kirkenes Verdensråd. Det nye denne gangen er altså den sterke vektleggingen av også andre sider ved det kristne vitnesbyrdet, særlig det som sies om forkynnelse til tro og etterfølgelse.

Fra min egen tradisjon, den metodistiske, er det veldig klart at frelse ikke er begrenset til det enkelte menneskes personlige frelse, med ensidig vekt på tilgivelse for syndene, men må sees i en større sammenheng, som er frelsen av hele universet. I dette perspektivet har kirken som Guds folk en sentral rolle: Kristendommen er en “sosial religion”, hevdet John Wesley, og videre at “Kristi evangelium ikke kjenner noen annen religion enn samfunnsreligion, og ingen annen hellighet enn sosial hellighet” (Meistad 1992: 266). Dette åpner for at også politiske handlinger er blant troens virkninger fordi syndefallets faktum skaper behov for etablering av institusjoner og lovgivning som kan gjøre livet i verden best mulig for mennesker.

Som kristne tror vi at verden er Guds verden og at både mennesket, kirken, samfunnet og resten av skaperverket trenger frelse. Den amerikanske metodistteologen Theodore Runyon snakker om “hellig misnøye med urettferdige strukturer” som er i strid med Guds hellighet og som derfor må forbedres. Aktivt samfunnsengasjement, blant annet for fred og rettferdighet, og vern om skaperverket, er derfor naturlige konsekvenser av en levende gudsrelasjon (Runyon 1998:168-169).

Dette har alltid vært en viktig del av kirkens arbeid og det har røtter tilbake til Det gamle testamentets profeter, og ikke minst til Jesus, jf. for eksempel det som sies om Guds rike tidligere i artikkelen. Det er interessant å lese hva som var Jesu første offentlige ord etter at han stod fram og tok fatt på sin tjeneste. I synagogen i sin hjemby Nasaret, åpnet han bokrullen og leste fra profeten Jesaja: “Herrens Ånd er over meg, for han har salvet meg til å forkynne et godt budskap for fattige. Han har sendt meg for å rope ut at fanger skal få frihet og blinde få synet

igjen, for å sette undertrykte fri og rope ut et nådens år fra Herren” (Luk 4:18-19).

Senere viste Jesus hva dette betydde i praksis: Vi kan ved flere anledninger lese om at han mettet mange mennesker, noe som viser at han brydde seg om menneskenes sult og om menneskenes forhold til hverandre (Matt 14:13-23, 15:29-39). Også i liknelsen om den barmhjertige samaritan - om mannen som ble slått ned av røvere, men som både en prest og en levitt på vei til tempeltjenesten gikk forbi - viste Jesus at menneskers nød og behov har førsteprioritet, ikke religiøse forskrifter (Luk 10:25-37). Med dette og andre ting bandt Jesus religiøst liv og omsorg for menneskers velbefinnende sammen som to sider av samme sak.

Her er vi også midt i en diskusjon som pågår over hele verden og som rører ved en klassisk diskusjon når det gjelder forståelsen av kirkens misjon.

I hovedsak er det to syn som gjør seg gjeldende: Det ene legger mest vekt på det sosialetiske perspektivet (diakoni) og framhever at Guds misjon er å transformere verden, mens det andre setter vitnesbyrd gjennom ord høyest (evangelisering) og hevder at transformasjonen bare skjer gjennom forkynnelse til tro og etterfølgelse. Innen den globale kirke har disse synspunktene særlig vært forfektet av henholdsvis den økumeniske bevegelsen og den evangelikale/misjonale bevegelsen.

Nå er det mye som tyder på at det er en tilnærming mellom disse to forståelsene og bevegelsene. Det er iallfall interessant å merke seg følgende formuleringer fra henholdsvis Kirkenes Verdensråd og Lausannebevegelsen:

- “Hvis vi hevder at vi elsker vår neste, men ikke haster med å dele de gode nyhetene med dem med redelighet, da lurer vi oss selv og er ikke troverdige i vår kjærlighet verken til Gud eller mennesker” (Norges Kristne Råd 2013: paragraf 83).
- “Vi tar til oss hele Bibelens vitnesbyrd når den viser oss Guds vilje både for system-

isk økonomisk rettferdighet og for personlig medfølelse, respekt og gavmildhet mot de fattige og trengende. Vi er glade for at denne omfattende bibelske lære er blitt mer integrert i vår misjonsstrategi og praksis, slik det var for den første kristne kirke og apostelen Paulus" (Norsk Råd for Misjon og Evangelisering 2010: paragraf 35).

I metodistisk tradisjon snakker man om to former for hellighet: Personlig hellighet og sosial hellighet.

Personlig hellighet har med vårt åndelige liv å gjøre, vår gudsrelasjon, det som blant annet næres i kirkens fellesskap. Den sosiale helligheten har med våre relasjoner til medmennesker, samfunnet og resten av skaperverket å gjøre. Disse to kan ikke rives fra hverandre, men er begge konsekvenser av at Guds Ånd hele tiden virker, overalt. Det er ikke slik at vi bringer Ånden ut til steder der Ånden ikke er, for Ånden er overalt. Derfor beskrives misjon i misjonsdokumentet som "å slå følge med Ånden ("joining in with the Spirit") og forstå dens virke i verden" (Norges Kristne Råd 2013: paragraf 18).

Også vårt forhold til mennesker med en annen tro, vies oppmerksomhet:

- "I dagens mangfoldige og komplekse verden møter vi mennesker med forskjellig tro, ideologi og overbevisning. Vi tror at Livets Ånd bringer glede og overflod av liv. Guds Ånd kan derfor gjenkjennes i alle kulturer som bekrefter liv. Den hellige ånd virker på underfulle vis, og vi forstår ikke alltid Åndens virke i andre trostradisjoner. Vi erkjenner at det finnes et mangfold av livgivende spiritualiteter som har iboende verdier og visdom. Genuin misjon gjør der for den "andre" til en partner, ikke til misjonens "objekt"."
- "Mangfold er en utfordring for kirkene. Derfor er en oppriktig forpliktelse til interreligiøs dialog og tverrkulturell kommunikasjon uunnværlig."
- "Dialog er en måte å stadfeste vårt felles liv og våre felles mål på, i form av en

bekreftelse av livet og skaperverkets integritet. Dialog på et religiøst plan er bare mulig hvis vi går inn i den med en forventning om å møte Gud som har gått foran oss, og har vært til stede hos mennesker i deres egen kontekst. Gud er der før vi kommer dit (Apg 17), og vår oppgave er ikke å ta Gud med oss, men å være vitner om den Gud som allerede er tilstede."

- "Evangeliet slår rot i forskjellige kontekster og møter konkrete kulturelle, politiske og religiøse virkeligheter. Hvis evangeliet skal få rotfeste i disse forskjellige virkelighetene, må mennesker og deres kulturelle og symbolske verdensbilder vises respekt. Første steg må være engasjement og dialog med den bredere konteksten for å få øye på hvordan Kristus allerede er til stede, og å se hvor Guds Ånd allerede virker."
- "Genuin evangelisering gjøres med respekt for tros- og livssynsfrihet for alle mennesker, som skapt i Guds bilde [...] Når vi evangeliserer, er det viktig å bygge respektfulle og tillitsfulle relasjoner mellom mennesker av forskjellig tro. Vi verdsetter hver enkelt kultur og ser at evangeliet ikke eies av den ene eller andre gruppen, men er til for ethvert folk. Vi forstår at vår oppgave ikke er å ta Gud med oss, men å være vitne til Gud som allerede er tilstede (Apg 17:23-28). Når vi slår følge med Ånden, kan vi krysse kulturelle og religiøse barrierer for å arbeide sammen for livet."
- "Ånden blåser til live menneskers kultur og kreativitet. Derfor er det også del av vår misjon å anerkjenne, respektere og samarbeide med livgivende visdom i alle kulturer og kontekster. Vi er lei for at misjonsaktiviteter knyttet til kolonialisering ofte har sett ned på kulturer og ikke anerkjent lokale folkegruppers visdom. Lokal visdom og kultur som bekrefter livet, er en gave fra Guds Ånd" (Norges Kristne Råd 2013: paragrafene 93, 94, 97, 110, 27).

Sammenfattende perspektiver

Når man skal begrunne økumenikk, er det ofte vanlig å henvise til bibelsteder som Joh 17, Ef 2, Ef 4 og 1 Kor 12. Dette er viktige henvisninger, men som jeg har forsøkt å vise i det foregående, er økumenikk noe langt mer enn noe som er forankret i enkelte bibelvers. Økumenikk ikke er én sak blant mange andre, men er sentralt i hele det bibelske budskapet, fra 1 Mosebok til Johannes' åpenbaring. Økumenikk er urokkelig forankret i Guds vilje for kirken og verden.

Dette kan uttrykkes på følgende måte: I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden (1 Mos 1:1) og er hele tiden virksom i verden for å bekrefte og beskytte livet (Sal 24:1). Skapelsens mangfold, variasjon og kompleksitet er en gave fra livets Gud. I skapelsen ble også mennesket til. Vi er ulike og unike, men alle bærer vi Guds bilde i oss. Vi ble skapt for å elske Gud, for å ta vare på skaperverket og for å leve i relasjoner med hverandre. Fra begynnelsen av er det klart at vi ikke kan være de vi er skapt til å være ved å være atskilt, verken fra Gud, hverandre eller skaperverket. Kristen tro har derfor på en grunnleggende måte noe relasjonelt over seg, fordi det er Guds vilje at hele skapelsen, forsonet i Kristi kjærlighet gjennom Den hellige ånds kraft, skal leve sammen i enhet og fred (Ef 1).

Ett av syndefallets virkninger er imidlertid at vi ble fremmede for Gud, andre mennesker og oss selv. I Unity Statement fra Busan (World Council of Churches 2013b), nevnes forhold som sosial og økonomisk urettferdighet, fattigdom, krig, vold, terrorisme, flyktninger, hiv/aids og andre sykdommer og klimaendringer som tegn på ødelagte relasjoner med Gud, hverandre og hele den skapte verden.

Fordi Guds hensikt ikke er at det skal være slik, valgte Gud ut et folk til å være sitt paktsfolk, for å vitne om en annen måte å leve sammen på. Gud sendte profeter og lærere for å formidle dette. Til sist sendte Gud Jesus. Gjennom hans liv, død og oppstandelse brøt han ned murer av atskillelse

og fiendskap og brakte enhet og forsoning gjennom seg (Ef 1:9-10, 2:14-16). Han forkynte Guds rike, hadde barmhjertighet med de lidende (Matt 9:35-36, Luk 4:14-24), rakte hånden ut til de fremmede, de utenfor, og tilbød fellesskap og frigjøring. Gjennom sitt liv, sin død og oppstandelse, viste han både Guds vilje til fellesskap og en ny måte å leve sammen på (1 Joh 1:1-3). Jesus ba om enhet blant sine disipler for verdens skyld (Joh 17:20-24) og han betrodde sitt budskap og sin tjeneste til sine disipler, som er kalt til å fortsette hans tjeneste (Joh 20:21-22) (World Council of Churches 2013b: 2).

Gud kaller oss derfor, ved sin Ånd, til liv i fellesskap og til å "slå følge med Ånden i Guds misjon" (Norges Kristne Råd 2013: paragraf 18). Kirken, som er Kristi kropp, levendegjør Kristi kjærlighet til verden, i ord og handling. Slik er kirken, som koinonia, kalt til å være en *for smak* på den nye skapelsen mens vi venter på at Gud skal gjøre alle ting nye (Rom 8:19-21, Åp 21:1-5), et *tegn* på Guds hensikt og mål med alt det skapte og en *tjener* kalt til å ta del i *Missio Dei* for å hele brutte relasjoner og være et tegn på Guds kraft til å forene (World Council of Churches 2013b: 2-3). Og fordi det bare finnes én Gud, én Herre, én tro, én dåp, kan det derfor dypest sett finnes bare én kirke. Dette fellesskapet er et fellesskap av mennesker som ikke defineres av nasjonale grenser, felles språk eller felles etnisk identitet (Gal 3:28). Slik har Gud kalt kirken til å være én og til å virke som et enhetstegn i verden (Tjørhom 2005: 18). Og slik er evangeliet godt nytt for alt liv og kirken en synlig manifestering av evangeliet, et tegn på Guds kraft til å sette fri og forene.

Den økumeniske visjonen hviler således på overbevisningen om at enhet og fornyelse av kirken er tett forbundet med enhet og fornyelse av alt det skapte. Guds hensikt er helhet, *shalom*, for alt det skapte. Som kristne tror vi at alt det skapte skal bli frigjort (Rom 8:21). Den visjonen for verden Bibelen gir oss handler ikke bare om kirken, men om en verden der sverdene skal smis om til plogskjær og spydene til vingårdskniver (Mi 4:3), der rettferd og fred skal kysse hverandre (Sal 85:11) og der det ikke

skal være mer sorg eller skrik eller smerte (Åp 21).

Fortsatt er det imidlertid slik at vi reiser murer, mistenkeliggjør og skygger for hverandre – også kristne søsken imellom. Gud kaller oss derfor til å bryte opp fra disse destruktive mønstrene, gjøre opp med vår redsel og se hverandre med kjærlighetens øyne. En måte å gjøre dette på, er ved å fremme økumenikk.

Økumenikkens oppgave – som springer ut fra helheten i det bibelske budskapet – er derfor å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele *oikoumene*, i alt det skapte. Slik holdes arbeid for kristen enhet, evangelisering og engasjement for fred, rettferdighet og vern om skaperverket sammen, som integrerte elementer i en økumenisk agenda fordi alt er respons på Guds kall til liv i fellesskap og forsoning.

Siden vi tror at fred og rettferdighet er kjerneverdier i det fellesskapet Gud har skapt mennesker til å ha med seg, med hverandre og med alt det skapte (Sal 85:11), er dette noe som også må prege relasjonene mellom kirkene. Samtidig som kirkene søker å manifestere sitt fellesskap med hverandre ved å arbeide mot en større synlig enhet, må de også utfordre og forplikte hverandre til felles vitnesbyrd og tjeneste for fred og rettferdighet. Underveis på deres vandring sammen må de lytte til og støtte hverandre, åpne seg for hverandres gaver og tradisjoner, dele sin tro og spiritualitet med hverandre og søke måter å samhandle på, slik at tillit og forståelse kan bygges, kirkene kan utvikle sterkere relasjoner og forpliktelser seg i mellom og det felles vitnesbyrdet kan styrkes "for at verden kan tro" (Joh 17:21).

Kirkenes Verdensråds grep med å kalle kirkene til "A Pilgrimage of Justice and Peace", som et overordnet perspektiv på kirkenes fortsatte sameksistens, samhandling og samarbeid, er et godt grep i denne sammenhengen. Det understreker at vi både skal leve sammen i rettferdighet og fred, men også arbeide sammen for rettferdighet og fred. Som et fellesskap av kirker er vi på

vandring, underveis, sammen. Pilegrims-tanken hjelper oss til å se bortfor egne grenser og begrensninger, selvopptatthet og fokus kun på kirkene, til fokus på Missio Dei i verden. Det uttrykker at kirkene ikke bare vil holde sammen, men også bevege seg sammen – på en pilegrimsvandring – i felles bønn og tjeneste. Slik tydeliggjøres den nære og nødvendige sammenhengen mellom spiritualitet og tjeneste – og mellom arbeidet for kristen enhet og kirkens tjeneste.

Avslutning

I denne artikkelen har jeg argumentert for at de tre strømningene innen den økumeniske bevegelsen – arbeid for kristen enhet, engasjement for fred, rettferdighet og vern om skaperverket og forkynnelse til tro og etterfølgelse – kan sammenfattes i en felles visjon, som er basert på helheten i det bibelske budskapet. Denne visjonen handler om at økumenikk er å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele *oikoumene*, i alt det skapte, fordi alt er respons på Guds kall til liv i fellesskap og forsoning. Slik kan de to bibelske visjonene – Jesu bønn om at vi alle må "være ett" (Joh 17:22) og Guds plan om å "sammenfatte alt i Kristus" (Ef 1:10) – integreres.

Denne visjonen uttrykker en helhetlig økumenisk visjon. Den binder sammen de tre strømningene innen den økumeniske bevegelsen til én helhet og avviser alle forsøk på å gjøre en av de tre til den viktigste økumeniske oppgaven. De tre hører nemlig uatskillelig sammen fordi "kirkens enhet, menneskehetens enhet og skaperverkets enhet uatskillelig hører sammen".

Kristne råd i den økumeniske bevegelsen

Kristne råd i den økumeniske bevegelsen

Innledning

Kristne råd - såkalte councils of churches - er noe nytt i kirkens historie. Kirkenes Verdensråd ble stiftet i 1948, Konferansen av europeiske kirker i 1959 og Norges Kristne Råd i 1992. I dag finnes det nasjonale kristne råd over hele verden og alle verdensdelene har sine regionale råd. Før den moderne økumeniske bevegelse ble etablert organiserte kirkene sammenslutninger for spesielle og avgrensede oppdrag, for eksempel misjon og bibelspredning. Våre dagers kristne råd har ofte røtter i disse sammenslutningene. Når kirker kommer sammen som kirker - for felles tjeneste, vitnesbyrd, gudstjeneste-feiring, studier og dialog - skjer det imidlertid noe nytt. Kristne råd er derfor noe mer enn sammenslutninger for spesielle og avgrensede oppdrag (Kessler & Kinnamon 2000: 1).

Kirkenes Verdensråd sier i sin basiserklæring:

“The World Council of Churches is a fellowship of churches which confess the Lord Jesus Christ as God and Saviour according to the scriptures, and therefore seek to fulfill together their common calling to the glory of the one God, Father, Son and Holy Spirit. It is a community of churches on the way to visible unity in one faith and one eucharistic fellowship, expressed in worship and in common life in Christ. It seeks to advance towards this unity, as Jesus prayed for his followers, ‘so that the world may believe’” (Joh 17:21).

Norges Kristne Råd har som visjon:

“Norges Kristne Råd er et fellesskap av kirker, som har Bibelen som kilde og som inspirert av Jesu bønn: ‘Må de alle være ett [...] for at verden skal tro’ arbeider for å synliggjøre kristen enhet og engasjere til felles vitnesbyrd og samhandling” (Norges Kristne Råd 2006a: paragraf 1).

I denne artikkelen vil jeg se nærmere på hvilken plass og funksjon kristne råd har i den økumeniske bevegelsen. Det jeg skriver har særlig relevans for kirkene i Norge og Norges Kristne Råd, og det kan leses som mine refleksjoner om og innspill til pågående prosesser i Norge og videreutviklingen av det økumeniske arbeidet.

Teologisk grunnlag for økumenikk

Før jeg går spesifikt inn på kristne råd vil jeg si noe om den bredere teologiske konteksten for økumenikk, det som så å si er grunnlaget for at vi i det hele tatt organiserer kristne råd.

Ordene *økumenikk* og *økumenisk* kommer fra det greske ordet “oikoumene” som i Det nye testamentet blir brukt om både det romerske imperium (for eksempel Luk 2:1) og hele verden (for eksempel Matt 24:14). Etter hvert kom ordet til å referere til “hele kirken”, i motsetning til “det som er atskilt fra denne”, eller til “hele kirkens tro”, i motsetning til det som er “delvis”. I vår tid refererer ordet *oikoumene* til en kristen bevegelse som er opptatt av kirkens enhet og fornyelse og kirkens relasjon til Guds forsonende og fornyende misjon i hele skapelsen - og av å se disse to anliggende

i sammenheng (Kinnamon & Cope 1997: 1).

Guds hensikt er helhet for alt det skapte og Gud har kalt kirken til å være en *forsmak* på den nye skapelsen, et *tegn* på Guds hensikt og mål med alt det skapte og en *tjener* kalt til å ta del i *Missio Dei* for å hele brutte relasjoner og være et tegn på Guds kraft til å forene. Økumenikk handler derfor om å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele oikoumene, i alt det skapte. Av dette følger det at den økumeniske bevegelse er opptatt av både kirkens enhet og fornyelse og av verdens enhet og fornyelse. Vi vektlegger at hele skapelsen er kalt til et forsonet fellesskap og at kirken er et verktøy for å nå dette målet. Det endelige målet handler derfor om at hele skaperverket skal bli forløst (Tjørhom 2005: 22) og derfor har engasjement for fred, rettferdighet og vern om skaperverket alltid vært sentrale punkter på en økumenisk agenda.

Økumenikken hviler på overbevisningen om at kristne er forbundet med hverandre på grunn av Guds handling i Kristus. Enheten mellom oss som kristne er ikke noe vi har skapt, men det er noe som er gitt oss fordi kirken er Guds og kirken er én. Enheten er derfor en *gave*, samtidig som det er vår *oppgave* å gjøre denne enheten synlig. Derfor handler økumenikk om arbeid for å gjøre kirken enda mer lik den kirken vi bekjenner oss til (Kessler & Kinnamon 2000: 7).

Hegstad understreker at enheten har sin forankring i kirkens kristologiske og eskatologiske bestemmelse, noe som betyr både at kirken er én fordi det er den samme Kristus som er til stede i alle fellesskap som samles i hans navn og at kirken er et tegn og en forsmak på Guds rike, som et uttrykk for det den er kalt til å strekke seg etter og bestemt til å være (Hegstad 2009: 178-179).

Tradisjonelt har man gjerne skilt mellom to former for økumenikk: *Kirkeøkumenikk*, som handler om at offisielle representanter fra kirker samarbeider, dette kalles også *konsiliær økumenikk*, og *allianseøkumenikk* der enkeltpersoner og grupper innen kirkene

som har tillit til hverandre samarbeider om ulike formål.

I Norge kan Norges Kristne Råd plasseres innenfor kirkeøkumenikken, mens Norsk Råd for Misjon og Evangelisering (NORME) er det viktigste uttrykket for allianseøkumenikk.

Forståelsen av kristne råd

Som sagt er kristne råd noe nytt i kirkens historie. Ikke lenge etter Kirkenes Verdensråds stiftelse i 1948, ble det derfor behov for å presisere forståelsen av hva rådet er og hva det ikke er. Det viktigste forsøket på en slik presisering, finner vi i det såkalte Toronto Statement fra 1950. Noen sentrale punkter i dette dokumentet, som også er viktige for nasjonale kirkeråd, er følgende:

- Kirkenes Verdensråd er ikke og må aldri bli en “superkirke” eller en “verdenskirke”. Dette betyr blant annet at medlemskirkene i Kirkenes Verdensråd kan være trygge på at rådet aldri kommer til å fatte avgjørelser for dem. Denne retten ligger helt og holdent på kirkene selv.
- Hensikten med Kirkenes Verdensråd er ikke å forhandle om sammenslåinger eller unioner av kirker. Dette er noe som kun kan gjøres av kirkene selv, på deres eget initiativ. Kirkenes Verdensråd rolle er å bringe kirkene inn i en levende kontakt med hverandre og legge til rette for samtaler om kristen enhet og hva dette betyr for kirkene.
- Kirkenes Verdensråd er ikke basert på en spesiell forståelse av hva det vil si å være kirke. I rådet er det tvert imot plass for ulike kirkers ekklesiologi så lenge de er villige til å ta del i den økumeniske dialogen som finner sted med utgangspunkt i rådets basiserklæring.
- I Kirkenes Verdensråd er det plass for ulike syn på hva kristen enhet handler om. Blant medlemskirkene er det mange ulike oppfatninger. Poenget med rådet er igjen å legge til rette for interaksjonen mellom kirkene med ulike standpunkter (World Council of Churches 1950: 2-3).

Fellesskap av kirker

Et kristent råd kan bli definert som en frivillig sammenslutning av separate og uavhengige kirker innenfor et geografisk område - som oftest i en verdensdel eller et land, men det kan også være lokalt - som gjennom sine medlemmer søker å manifestere sitt fellesskap med hverandre, å engasjere seg i felles vitnesbyrd og tjeneste og å arbeide mot en større synlig enhet (Kessler & Kinnamon 2000: 1).

Et kristent råd er (selvsagt) ikke en kirke og skal ikke gjøre en kirkes oppgave. Samtidig springer et kristent råd ut fra et kirkelig mandat, noe som betyr at virksomheten skal preges av hva det betyr å være en del av kirken i verden: "Our existence is rooted in what it means to be church. Therefore, we should be shaped by certain ideas about the nature and mission of the church" (Kessler & Kinnamon 2000: 33).

Hegstad understreker også at kristne råd ikke bare kan forstås som interesseorganisasjoner uten noen form for ekklesiologisk status, fordi de er uttrykk for fellesskapet mellom kirkene og dermed for kirkens enhet og katolisitet (Hegstad 2009: 190).

Et kristent råd kan best bli forstått som et *fellesskap* av kirker. Det betyr at et kristent råd er noe mer enn en organisasjon eller en sammenslutning av personer, organisasjoner eller kirker som er organisert for å utføre spesielle oppgaver av felles interesse. Det er ikke hva man gjør sammen som er det essensielle for et kristent råd, men hva man er sammen. Strukturene i et økumenisk råd er kirkenes instrument til å fremme fellesskapet seg i mellom (Kessler & Kinnamon 2000: 19).

Kristne råd er, innen den økumeniske bevegelsen, de viktigste uttrykkene for kirkenes engasjement for kristen enhet og felles vitnesbyrd og samhandling. Samtidig er det også helt sentralt i et kristent råd at det er medlemskirkens forhold til hverandre som er viktigst, ikke deres forhold til rådet som sådan. Et kristent råd forstås derfor best som et fellesskap av kirker som sammen er på vei mot en større synlig enhet. Rådet har

en struktur og en organisasjon som har til hensikt å tjene som et instrument for kirkene på deres vei mot et dypere fellesskap i enhet, vitnesbyrd og samhandling. Derfor er det også slik at om kirkene ser på det kristne rådet mer som "dem" enn som "oss", mer som "den organisasjonen" enn som "vårt fellesskap", er økumenikk radikalt misforstått. Det samme er tilfelle når et styre eller en annen arbeidsgruppe i et kristent råd på et møte stort sett blir enige om hva rådet skal gjøre framfor hva kirkene skal gjøre sammen gjennom rådet. I slike tilfeller blir økumenikk fort et tillegg til det "egentlige", eller enda verre; en trussel mot egen identitet (World Council of Churches 2012: 1).

En av de store utfordringene for mange nasjonale kristne råd i dag, er tendensen til at de blir fjerne fra kirkenes liv og virke og opptre som selvstendige aktører ved siden av eller over kirkene. Dette rører ved viktige anliggender. Mange ansatte og styremedlemmer i kristne råd vil hevde at rådet ikke bare skal være et instrument for kirkene, men også for den økumeniske bevegelsen. Dette innebærer at rådet skal være som en "torn i kroppen" (2 Kor 12:17) på kirkene og utfordre dem til å gå bortenfor det de egentlig ser som sin agenda. Det har alltid vært en av styrkene til den økumeniske bevegelsen at den har maktet å sette viktige saker på den kirkelige dagsorden.

Kirkenes Verdensråd, og i særlig grad dens generalforsamlinger, har som ingen andre organisasjoner preget og gitt nye impulser til den globale kirke: Det var generalforsamlingen i Uppsala i 1968 som gav impulser til tydelige sosiale perspektiver som sentrale punkter på en kirkelig agenda. Dette er nå kristent felleseie. Kirkenes Verdensråd leverte videre avgjørende bidrag til samtalen om religion og bistand og om forholdet mellom miljø og fattigdom, og det var Kirkenes Verdensråd som startet dialog med annerledes troende - noe som i dag er sett på som en viktig del av det å være kirke. Kirkenes Verdensråd har også bidratt til forandring i saker som kvinners rolle i kirken og i klimaspørsmålet.

Problemet oppstår imidlertid når kirkene opplever at utfordringene kommer utenfra og ikke fra det fellesskapet man har gitt sin tilslutning til og som man er forpliktet på. Da kan eierskapet og identifikasjonen med rådet fort smuldre bort. Derfor er det å forme agendaen i et kristent råd en oppgave som krever varsomhet og "fingerspitzgefühl" for de ulike tradisjonene som tar del, samtidig som man hele tiden må påminnes at kristne råds "plass" ikke er over kirkene, men i rommet mellom kirkene.

Her er vi inne på diskusjoner som vi stadig kommer tilbake til i Norges Kristne Råd: Hva skal Norges Kristne Råd engasjere seg i? Hvilke virksomhetsområder skal prege rådets arbeid? Og ikke minst: Hva skal Norges Kristne Råd som kirkelig aktør uttale seg om? For å spissformulere litt: I alle kirker virker det som at det er akseptert å uttale seg om familie- og seksualetikk og mobilisere politisk for slike saker. Det samme gjelder kirkenes, og andre tros- og livssynssamfunns, rammebetingelser i samfunnet. Straks vi kommer inn på forhold som klima-rettferdighet, atomvåpen og rettigheter for seksuelle minoriteter, er det imidlertid vanskeligere. Noen ganger begrunnes disse ulike vurderingene med at det ene er politisk, det andre ikke. Disse diskusjonene finnes det ikke enkle svar på, men samtalen må fortsette.

Rådets oppgave er å være et instrument, som har til hensikt å holde forpliktelsene man har gitt hverandre som kirker, levende, og oppmuntre til dypere økumenisk erfaring og forståelse. Derfor er ikke økumenikk en oppgave som kan delegeres til rådet. Derfor er det også av avgjørende betydning at forpliktelsen til økumenikk primært retter seg mot andre kirker, ikke mot det kristne rådet. Hvis sistnevnte er tilfelle risikerer rådet å bli en økumenisk fasade eller et alibi som i virkeligheten ikke gjør at kirkene kommer nærmere hverandre, men tvert imot ender opp som hindringer for det økumeniske arbeidet ved å institusjonalisere en begrenset grad av enhet og opprettholde splittelsene. Akkurat dette er en av konklusjonene David Gill gir i en analyse av kristne råd: De fleste kirker viser sitt økumeniske sinnelag ved

å bli medlem i og betale kontingenten i et kristent råd. Deretter overlater de imidlertid økumenikken til rådet og fortsetter med sitt eget som om ingenting har hendt (Kessler & Kinnamon 2000: 2).

Det at et kristent råd primært bør forstå som et fellesskap av kirker, får også følger for hvordan man evaluerer arbeidet i rådet:

- Tjener rådets arbeid og struktur til å bygge fellesskapet mellom kirkene?
- Setter rådets struktur kirkene i stand til å lære hverandre bedre å kjenne?
- Legger rådets arbeid opp til at alle kirkene er likeverdige bidragsyttere i fellesskapet?
- Har vedtak i rådet fokus på hva rådet skal gjøre eller på hva kirkene sammen skal gjøre gjennom rådet? (Kessler & Kinnamon 2000: 21).

Medlemskap i et kristent råd

Medlemskap i et kristent råd forutsetter ikke nødvendigvis full gjensidig anerkjennelse av andre kirkers lære eller praksis eller at man må se på "andre medlemskirker som kirker i den sanne og fulle betydningen". Kristne råd eksisterer tvert imot for at ulike kirker kan bringes inn i en levende kontakt med hverandre. Dette er det unike med kristne råd: De legger til rette for fellesskap mellom kirker som ikke er i stand til å anerkjenne og akseptere hverandre fullstendig (World Council of Churches 1950: 3).

Når det er sagt må det også sies at medlemskap i et kristent råd innebærer:

- En anerkjennelse av at de andre medlemskirkene også tilhører Kristus og bekjenner ham, selv om denne bekjennelsen kan ha radikalt ulik form.
- En anerkjennelse av at medlemskap i Kristi kropp er mer omfattende enn medlemskap i ens egen kirke.
- En erkjennelse av at man i de andre kirkene gjenkjenner sentrale elementer i den ene kirke. Dette innebærer i neste

omgang at alle medlemskirker kan se seg selv som både mottakere og givere i rådets fellesskap (Kessler & Kinamon 2000: 21-22).

I dokumentet "Common Understanding and Vision for the World Council of Churches" identifiserte Kirkenes Verdensråd ni kjennetegn på medlemskap i et kristent råd:

- Å være medlem innebærer å nære muligheten til å be, leve, handle og vokse sammen i fellesskap, noen ganger gjennom uenighet og konflikt, også med kirker fra ulike tradisjoner.
- Å være medlem betyr å hjelpe hverandre til trofasthet mot evangeliet.
- Å være medlem betyr å delta i en virksomhet som går utenfor egne (kirke) grenser og la denne deltakelsen få betydning for egen sammenheng.
- Å være medlem betyr å være med i et fellesskap som også har sin egen stemme. Selv om kirkene står fritt i hvordan de forholder seg til uttalelser fra rådet, er de forpliktet til å ta på alvor det rådet sier på vegne av fellesskapet.
- Å være medlem innebærer en forpliktelse til å implementere i egen sammenheng det man har blitt enige om i rådet.
- Å være medlem betyr deltakelse i et fellesskap av deling og solidaritet, der man støtter andre medlemskirker i deres behov og vanskeligheter og der man gleder seg over hverandres gleder og håp.
- Å være medlem innebærer en forståelse av at vi deler kirkens oppdrag, noe som tilsier varsomhet med å operere på egen hånd.
- Å være medlem betyr å bli del av et fellesskap med vekt på gudstjenestefeiring og bønn sammen med andre kirker.
- Å være medlem betyr å ta aktivt del i rådets arbeid og følge opp sine forpliktelser (World Council of Churches 2006).

Dypere forpliktelse til økumenikk

Det fellesskapet medlemskirker erfarer i et kristent råd er ikke statisk, men noe dynamisk som forhåpentligvis både endres og fordypes som et resultat av å være del av fellesskapet.

Det er sant at ingen medlemskirker i et kristent råd må endre verken sin ekklesiologi eller teologi på andre måter som en konsekvens av medlemskap i et råd. Samtidig er det også slik at kirkene gjennom fellesskapet i rådet og dialogen som finnes sted der, bør forvente - eller til og med: kreve - at de blir utfordret til en dypere og mer kostbar forpliktelse til økumenikk. Da kan det også hende at man blir møtt av livets Gud - og forandrer seg! (Kessler & Kinamon 2000: 24-25; Tveit 2001: 310). Sånn sett bygger et økumenisk fellesskap ikke bare på hva kirkene kommer fra og hva de faktisk er, men også på hva de er kalt til å bli.

Olav Fykse Tveit har i sin doktoravhandling gjennomgått Faith & Order-tekster i perioden 1948-1998. Han finner at uttrykket *mutual accountability* ("gjensidig ansvarlighet") i økende grad, særlig fra begynnelsen av 1990-tallet, opptrer i disse tekstene, ofte som en erstatning for tidligere tiders fokus på ulike modeller for kirkelig enhet. Selve uttrykket defineres slik:

"Mutual accountability as ecumenical attitude is a combination of reliability, faithfulness, trustfulness, solidarity, openness, and ability to give and take constructive critique. These elements are interdependent. Mutual accountability can have different expressions, characteristics, and degrees, but is always to be examined by what is said or done" (Tveit 2001: 310).

Tveits hovedfokus er kvaliteten på relasjonene mellom kirkene. Han ser på dette som et viktig supplement til det teologiske arbeidet for å avklare læremessig enhet og etablere strukturer som kan synliggjøre den kristne enheten (Tveit 2001: 9). Sånn sett er *gjensidig ansvarlighet* både et uttrykk for kirkenes kall til å manifestere sin enhet med hverandre, en standard for relasjonene mellom kirkene og en kvalitet ved relasjon-

ene mellom kirkene som skal fremmes og ivaretas (Tveit 2001: 5).

Hovedpoenget i denne sammenhengen er at kristne råd representerer de kanskje viktigste læringsarenaene for at gjensidig ansvarlighet skal utvikles og ivaretas. I den daglige virksomheten i et kristent råd, er kirkene i en kontinuerlig prosess der slike kvaliteter læres slik at en dypere forpliktelse til økumenikk kan utvikles.

Instrument for enhet

Kristne råd er instrumenter i arbeidet for kristen enhet. Det er også grunn til å understreke at de alltid må se på seg selv som *midlertidige* instrumenter. De må således alltid være rede til å "dø" for at dypere manifestasjoner av enhet skal kunne vokse fram. Derfor må kristne råd alltid arbeide for voksende forpliktelser mellom medlemskirkene. Beslutninger om større grad av synlig enhet må gjøres av kirkene, men rådet er et sted hvor tillit kan vokse, hvor saker man er uenige om kan diskuteres og hvor resultatene av økumenisk dialog og arbeid kan bli tatt imot og tjene som oppmuntring (Kessler & Kinamon 2000: 25).

Medlemskirkene i Norges Kristne Råd vil bruke ulike uttrykk når de omtaler det at vi ikke er ett som kirker: Noen vil snakke om at kirkens splittelse er en synd og brudd på Guds vilje, andre om at det er et sår eller en smerte vi arbeider for å hele. Andre tradisjoner igjen har aldri sett på kirkens splittelse som synd, men ser på variasjonen og mangfoldet av kirker som en berikelse.

Det alle vil være enige om er imidlertid at enhet verken er synonymt med eller avhengig av enighet. Enheten ekskluderer også uniformitet fordi enheten er gitt i og med mangfoldet (Hegstad 2009: 180; Tjørhom 2005: 54). Vi er ett fordi vi alle er gjenstand for Guds kjærlighet og nåde. Samtidig skal ikke teologisk uenighet bli ignorert. Derfor skal vi, fordi vi er ett i Kristus og i respekt for hverandres ulikheter, søke dialog og om mulig felles uttrykk. Troen på at det er Gud som har bundet oss sammen, ikke vi selv, gir styrke til å sitte ved samme bord, selv i stor uenighet.

Tjørhom understreker viktigheten av at mangfoldet ikke lar seg nedskrive til et praktisk moment eller noe som primært handler om åpenhet og lave terskler. Han sier tvert imot at mangfoldet har en langt mer "fundamental teologisk betydning" som uttrykk for Guds mangfold og rike gaver, som ingen av oss verken kan eller bør frasi seg, og understreker at enheten ikke eksisterer på tross av eller i motsetning til mangfoldet, men at den tvert imot er gitt i og med mangfoldet. I et slikt perspektiv skal ikke forskjellene nedtones, men framheves og gjøres fruktbare (Tjørhom 2005: 55).

Et kristent råd skal derfor være både et møtested for kirker og en arena for å bygge gjensidig forståelse og respekt. Dette gjelder særlig dialog om de vanskelige spørsmålene som skiller kirkene.

Synlig enhet mellom kirker er ett av disse spørsmålene. Dette er den økumeniske bevegelsens viktigste mål. Til tross for det har spørsmålet om hva synlig enhet faktisk betyr og innebærer ikke blitt eksakt definert, og ingen enkeltkirke har heller noen rett til å definere hva som ligger i dette begrepet. Hegstad stiller disse spørsmålene: "Er det tilstrekkelig at man anerkjenner hverandre som kristne søsken, eller må en slik anerkjennelse lede til en full organisatorisk samordning? Er målet for enhetsbestrebelsene en sammenslåing av alle kristne kirkesamfunn til en stor kirke, eller kan man slå seg til ro med mer beskjedne målsettinger?" (World Council of Churches 1950: 3; World Council of Churches 2013a: 1; Hegstad 2009: 181).

I dokumentet Charta Oecumenica sies det at kirkene i Europa har forpliktet seg til "å fylgje den apostoliske formaninga i brevet til Efeserane, og å vere uthaldande i å søkje ei sams forståing av Kristi bodskap av frelse i evangeliet" og "i Den Heilage Andes kraft, å arbeide for synleg einskap i Jesu Kristi kyrkje i den eine trua, slik det vert uttrykt i gjensidig godkjenning av dåpen, i nattverdfellesskap, samt i felles vitnesbyrd og teneste" (Norges Kristne Råd 2003: 11). Og på generalforsamlingen i Canberra i 1991 sa Kirkenes Verdensråd: "Målet for

bestrebelsene [...] er virkeliggjort når kirkene i hverandre gjenkjenner den ene, hellige, alminnelige og apostoliske kirke i all sin fylde" (World Council of Churches 1991:1).

Hvis ikke større synlig enhet er fokus, kan rådene faktisk hindre økumenikk. Det skjer når rådene ikke oppmuntrer til videre vekst i enhet, men snarere institusjonaliserer både seg selv og en begrenset enhet som i praksis opprettholder splittelsene mellom kirkene. Hvis ikke vekst i enhet er målet, kan man, for å si det med de Gaulles ord om Vichy-regjeringen i Frankrike, ende opp som en institusjon som har som eneste konsekvens "to make the shame of defeat acceptable" (Kessler & Kinnamon 2000: 25-26).

Det at et kristent råd skal være et instrument for dypere økumenisk forpliktelse på veien mot større synlig enhet og et verktøy for samhandling mellom kirkene, kan gjerne begrunnes med det såkalte Lund-prinsippet: "Kirkene bør handle sammen i alle anliggender unntatt i saker der dyptgående meningsforskjeller tvinger dem til å handle atskilt" (Kinnamon & Cope 1997: 462-463).

Utfordringer til det økumeniske fellesskapet i Norge

Norges Kristne Råd ble etablert i 1992. Det er allikevel grunn til å understreke at Norges Frikirkeråd har en mye lengre historie. Gjennom dette rådet har mange av medlemskirkene i Norges Kristne Råd gjennom mange tiår lært hverandre å kjenne og samarbeidet om saker av felles interesse. Da "gamle" Norges kristne råd og Norges Frikirkeråd fusjonerte i 2006, kunne "nye" Norges Kristne Råd høste fruktene av et godt grunnlag for videre arbeid.

I dag har Norges Kristne Råd 20 medlemskirker, i tillegg til tre kirkesamfunn og fire organisasjoner som er observatører. Kirkesamfunnene dekker det meste av kirke-Norge. Den eneste kirken som valgte ikke å bli medlem eller observatør i Norges Kristne Råd ved fusjonen i 2006, var De Frie Evangeliske Forsamlinger.

Stort sett er relasjonene mellom kirkene i Norge gode. Her har det skjedd en stor utvikling de siste 20-30 årene og Norges Kristne Råd har vært en viktig faktor i så måte.

Det betyr imidlertid ikke at vi er ferdige eller at det ikke foreligger nye utfordringer. I det følgende vil jeg derfor peke på de viktigste økumeniske utfordringene vi står overfor som kirker i Norge i dag.

Sterkere relasjoner mellom kirkene

Kristne råd er instrumenter som har til hensikt å tjene kirkene på deres vei mot et dypere fellesskap i enhet, vitnesbyrd og samhandling, og oppmuntre til dypere økumenisk erfaring og forståelse. På bakgrunn av dette er det mulig å spørre: Er neste steg for det økumeniske arbeidet i Norge at kirkene i enda større grad utvikler forpliktelser og relasjoner seg i mellom? Hvis svaret på dette er ja, er det neste spørsmålet: Hva skal være Norges Kristne Råds rolle i denne utviklingen?

Siden opprettelsen av Norges Kristne Råd har noen av medlemskirkene gjennomført bilaterale samtaler med hverandre og noen av disse samtalene har også ført til formelle avtaler mellom kirkene. Både medlemskap i Norges Kristne Råd og formelle avtaler med andre kirker, innebærer imidlertid en fare for at man stopper der. Man har vist sitt økumeniske sinnelag og følger opp sine forpliktelser. Men hva så? Ønsker vi å fortsette og utforske veier til enda sterkere forpliktelser og relasjoner mellom kirkene? Hva betyr i praksis de forpliktelsene vi har inngått med hverandre som medlemmer i et kristent råd? Og er det ikke slik at den enheten som er gitt oss også må gis konkret skikkelse i strukturert form? Eller nøyer vi oss med fortsatt høflig sameksistens mellom kirkene, som forblir som de er, som om dette var økumenikkens endelige mål?

I den såkalte enhetsformelen fra Kirkenes Verdensråds generalforsamling i New Delhi i 1961 snakkes det om "virkelig forente kirker" samt om en prosess hvor "alle på et hvert sted som er døpt til Kristus og bekjenner ham, føres sammen av Den hellige ånd til ett

gjensidig og fullt forpliktende fellesskap":

"We believe that the unity which is both God's will and his gift to his Church is being made visible as all in each place who are baptized into Jesus Christ and confess him as Lord and Saviour are brought by the Holy Spirit into one fully committed fellowship, holding the one apostolic faith preaching the one Gospel, breaking the one bread, joining in common prayer, and having a corporate life reaching out in witness and service to all and who at the same time are united with the whole Christian fellowship in all places and all ages in such wise that ministry and members are accepted by all, and that all can act and speak together as occasion requires for the tasks to which God calls his people" (World Council of Churches 1961: paragraf 2).

Lokaløkumenikk

En side ved det å videreutvikle relasjonene mellom kirkene i Norge, er det lokale perspektivet. Lokaløkumenikk har alltid stått på agendaen i Norges Kristne Råd. Allikevel vil det være en overdrivelse å si at man har lyktes godt med dette. Det finnes riktig nok mange lokale felleskirkelige grupperinger, som predikantforeninger, lokale kristne råd og liknende. Deres link til Norges Kristne Råd er imidlertid ikke tydelig. Det er selvsagt mulig å hevde at det ikke trenger å være noen linker, men til dette er det å spørre: Er det ikke naturlig at kirker som er medlemmer i Norges Kristne Råd, og som opplever gode relasjoner til andre kirker på sentralt hold, også etablerer lokale relasjoner, som er preget av mer forpliktelse og struktur enn helt uformelle samlinger?

Fra Norges Kristne Råds perspektiv handler dette om læring begge veier; både at predikantforeninger, lokale kristne råd og liknende mer kan preges av en helhetlig økumenisk agenda, men også at dette gir Norges Kristne Råd anledning til å utforske mer hva som rører seg i lokale sammenhenger. Dette handler om å minske avstandene mellom det internasjonale, nasjonale og lokale.

I tillegg vil mer formalisert lokalt samarbeid gi flere enn menighetsledere anledning til å ta del i økumenikken.

Kristne råd - fellesskap av kirker og tilrettelegger for mer åpne og fleksible nettverk

I mange land i verden i dag er ikke de nasjonale kirkerådene lenger de eneste økumeniske plattformene. Dette er også tilfelle i Norge. I tillegg er det en kjensgjerning at både kirker, men i enda større grad kristne organisasjoner, som er store og innflytelsesrike, ikke har noen befattning med den delen av økumenikken som Norges Kristne Råd er engasjert i. Dette handler både om å bygge broer og relasjoner til kristne som ikke er en del av den økumeniske bevegelsen, men også om legge til rette for samarbeid i mer åpne og fleksible nettverk, blant annet med kristne organisasjoner.

Noe av dette er realisert i dag: I ulike virksomhetsområder i Norges Kristne Råd - som for eksempel "Churches, Gender & Human Rights", "Flerkulturelt kirkelig nettverk", "Kirkelig Fredsplattform" og "Nettverk for overgrepfeltet" - er også ikke-medlemmer i Norges Kristne Råd aktivt med i arbeidet. I tillegg er NORME og Norges Kristne Råd observatører i hverandres styrever og samarbeider på noen områder.

Dette innebærer at man må finne balansen mellom Norges Kristne Råd som et fellesskap av kirker og som en tilrettelegger for mer åpne og fleksible nettverk.

Arena for de vanskeligste spørsmålene

I forrige århundre var den økumeniske bevegelsen stedet der kirkene diskuterte de største og vanskeligste spørsmålene som skilte dem. Dette gjaldt i særlig grad læremessige spørsmål. De resultatene den økumeniske bevegelsen har oppnådd på dette området, er formidable. I dag er spørsmålene andre. Poenget er at den økumeniske bevegelsen og Norges Kristne Råd (igjen) må bli den arenaen hvor vi klarer å sette navn på og samtale om de vanskeligste spørsmålene. Er det vilje til det?

Ungdom

Det er et generelt problem i mange økumeniske sammenhenger at det er vanskelig å engasjere ungdom. Årsakene til dette er nok flere, men den sterke opplevelsen av å være med på noe nytt og banebrytende som preget de første tiårene av den økumeniske bevegelsen, er ikke til stede i samme grad nå. Allikevel, ungdom må involveres mer. Dette gjelder både i økumenikken, men også i kirkene for øvrig, fordi ungdom på mange måter representerer kirkens "førstelinjetjeneste" i forhold til å forstå det samfunnet vi skal virke i.

I denne forbindelse er det vi kan kalle "kirkelige forskningsstrategier" noe som kler kirken dårlig. En av økumenikkens oppgaver bør være å stadig utfordre kirkene til tilstedeværelse i dagens verden og ta dens utfordringer på alvor.

Helhetlig økumenisk visjon

Artikkelen "Helhetlig økumenisk visjon" argumenterer for at det er umulig å skille arbeidet for kristen enhet fra kirkens vitnesbyrd og tjeneste i verden. De to hører begge med i en helhetlig økumenisk agenda, fordi de begge er uttrykk for vår respons på Guds kall til å fremme liv i fellesskap og forsoning.

I Norges Kristne Råd har vi stadig samtaler om prioriteringer. Medlemskirkers begrunnelser for å være med i rådet, kan også variere. Allikevel: Nettopp i den helhetlige agendaen, ligger rådets styrke og det unike. Derfor må de ulike strømningene, framfor å settes opp mot hverandre, ses i sammenheng på en slik måte at de er gjensidig styrkende og berikende. Hvis et kristent råd ender opp hovedsakelig som et samtaleforum, der det eneste man gjør sammen er å forsvare kirkenes interesser i samfunnet, uten at man verken tilrettelegger for teologiske samtaler eller har noe engasjement for fred, rettferdighet, vern om skaperverket, reduseres det kristne rådet til noe annet enn det det skal være.

Nye samarbeidsformer

Disse spørsmålene må også stilles: Bidrar Norges Kristne Råd til å opprettholde status quo mellom kirkene? Er det slik at

økumenikken i sin nåværende form ikke kommer lengre og dermed må frigjøre seg fra de formene den har hatt fram til nå? Er kristne råd, i den form vi har sett dem fram til nå, de riktige instrumentene for å videreføre den økumeniske visjonen inn i framtiden? Hvordan former vi det framtidige økumeniske arbeidet slik at det kan hjelpe oss til å komme nærmere visjonen om en større synlig enhet? Som jeg har vært inne på tidligere, er det flere farer de kristne rådene står overfor:

- At rådene blir selvstendige organisasjoner og aktører der agendaen mer handler om hva rådet skal gjøre enn hva kirkene sammen skal gjøre og bruke rådet som et redskap for å gjøre.
- At rådene, bevisst eller ubevisst og noen ganger med støtte fra medlemskirkene, legger opp til at økumenikk blir et tillegg til det "egentlige" eller en konkurrent eller trussel mot kirkenes eget arbeid og egen identitet.
- At rådene bidrar til å institusjonalisere en begrenset grad av enhet og slik opprettholde splittelsene mellom kirkene.

Om det er noe i dette, hva er da alternativet?

Dessuten: Tradisjonelt har mye økumenisk arbeid handlet om uttalelser. Det å arbeide med uttalelser gjør ofte at vi presser mot ytterkantene av hva vi tåler som fellesskap. Bør vi være mer forsiktige med dette, ta et skritt tilbake og finne nye samarbeidsformer? Og ikke minst: Klarer vi det når vi samtidig sier at vi skal være en aktiv samfunnsaktør?

Her er "Global Christian Forum" et forholdsvis nytt verktøy for kirkene: Dette er et forum som er igangsatt av Kirkenes Verdensråd for å inkludere en større bredde i det økumeniske arbeidet. Så lang har dette vist seg løfterikt. De globale og regionale samlingene Global Christian Forum har avholdt, legger på avgjørende måte vekt på møtene mellom mennesker fra ulike tradisjoner. Fordi hensikten ikke er å utarbeide felles uttalelser eller program, har det vært mulig å inkludere representanter

også fra kirke tradisjoner som står utenfor den tradisjonelle økumeniske bevegelsen, blant annet pentekostale og katolikker. I Global Christian Forum understrekes det at kirkene er kalt til å "låne" teologi og spiritualitet fra og til hverandre ved å være åpne for Den hellige ånds gaver i andre kirker (Tveit 2001: 311). Dette har potensial til fornyelse fordi det er det fremmede erfaringene som fornyer kirken.

Spørsmålet er om Global Christian Forum har potensial til å vitalisere økumenikken og kristne råd eller om dette vil føre til at det meste av det som handler om vitnesbyrd og tjeneste blir borte?

Rom for det økumeniske i kirkenes egne sammenhenger

Det er grunn til å spørre om hvordan kirkene gir rom for hverandre og det økumeniske fellesskapet i sine egne sammenhenger, som for eksempel i kirkemøter, årskonferanser og landsmøter, men også i årsrapporter, kirkeblader og på nettsider. Har det noe med prioriteringer å gjøre? Og er det grunn til å spørre om kirkene mer ser på det kristne rådet som "dem" enn som "oss", mer som "den organisasjonen" enn som "vårt fellesskap"?

Lidenskap for økumenikk

Den siste utfordringen er kanskje den viktigste og her vil jeg bruke meg selv som eksempel: Har jeg virkelig den lidenskapen som kreves for å ta Guds kall om å bringe enhet og fornyelse til kirken og verden fullstendig på alvor? Jeg er dypt overbevist om at Guds ønske for kirken er en større synlig enhet, også for at verden kan tro og forvandles. Jeg er dypt overbevist om at vi som tilhører ulike kirker er gaver til hverandre og at vi deler det samme oppdraget med å være et tegn på det Gud ønsker å gjøre i hele skapelsen. Jeg er dypt overbevist om at det vi har felles er viktigere enn det som skiller oss. Jeg er dypt overbevist om at en helhetlig økumenisk visjon gir inspirasjon og kraft til enda mer å bli den kirken vi bekjenner oss til.

På samme tid tar jeg meg selv i å forsvare egne konfesjonelle grenser og teologiske

overbevisninger som om disse er viktigere enn det som forener. I tillegg registrerer jeg at flere og flere snakker om "realistisk økumenikk" - er det et tegn på at vi ikke tror på visjonen lengre? Sier det noe om at ideen "den moderne økumeniske bevegelsen" viste seg å være vanskeligere enn vi hadde trodd å realisere? (Jonson 2008: 179, 184).

Derfor: Har vi den lidenskapen for enhet og fornyelse av kirken og verden som trengs for å bære den økumeniske visjonen inn i en ny tid?

Konsensus som beslutningsform

Konsensus som beslutningsform

“A genuine leader is not a searcher for consensus but a molder of consensus”
(Martin Luther King, Jr.).

Innledning

I perioden mellom Kirkenes Verdensråds generalforsamlinger i Harare i 1998 og i Porto Alegre i 2006, vedtok Sentralkomiteen i Kirkenes Verdensråd, etter anbefaling fra spesialkommissjonen som arbeidet med ortodoks deltakelse i Kirkenes Verdensråd, en konsensusmodell for å fatte beslutninger som et alternativ til den parlamentariske modellen (World Council of Churches 2014: 1; Wood 2000: 1). Denne modellen er nå implementert på alle nivåer i Kirkenes Verdensråd. Konsensus forstås slik:

“Consensus is a process of seeking the common mind of the meeting without resort to a formal vote, engaging in genuine dialogue that is respectful, mutually supportive and empowering whilst prayerfully seeking to discern God’s will” (World Council of Churches 2014: 10).

I Norges Kristne Råd har det helt siden fusjonen med Norges Frikirkeråd i 2006 vært vedtektsfestet at konsensus er måten å fatte beslutninger på. Konsensus defineres på følgende måte i rådets “Retningslinjer for konsensus ved beslutninger”:

“Konsensus er en prosess der vi søker etter en felles oppfatning i et møte uten at vi benytter formell avstemning. Det er videre en prosess der vi involverer oss i en genuin dialog som er respektfull, og som gjensidig støtter og styrker hverandre” (Norges

Kristne Råd 2006b: paragraf 2). Til tross for at dette i så mange år har vært måten å fatte beslutninger på, opplever mange fortsatt at dette er et utforsket område. De få gangene man har vært borti saker som har kalt på mer kunnskap om konsensus som beslutningsform, har også skapt til dels vanskelige situasjoner.

I denne artikkelen vil jeg, ved å gjennomgå ulike prinsipielle og praktiske sider som er relevante for konsensus som beslutningsform, utforske og presentere dette begrepet. Mitt hovedanliggende er å bidra til en refleksjon over hvilken rolle konsensus kan spille i kirkelige beslutningsprosesser, særlig i økumeniske sammenhenger, men også i kirkene. Derfor vies Norges Kristne Råds praksis og erfaringer med konsensus forholdsvis stor plass.

Det viktigste som formidles i denne artikkelen, er dette: Fordi økumenikkens oppgave er å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele *oikoumene*, i alt det skapte, og fordi alt vi gjør er respons på Guds kall til liv i fellesskap og forsoning, må dette også få konsekvenser for måten vi fatter beslutninger på.

Selve begrepet “konsensus” kommer fra det latinske *consensus* som betyr “sammenfallende mening” eller “oppfatning”. Uttrykket har to vanlige betydninger: Den ene er en generell enighet, eller samsvar i meninger og holdninger, som råder mellom kompetente fagfolk innen et fagområde, og som kan gi rom for en viss, men ikke radikal uenighet. Den andre er en teori og en praksis for å oppnå slik enighet (for informasjon om prak-

sisen for å oppnå formell konsensus) (Store norske leksikon 2015). I forlengelsen av dette kan det sies at “konsensus som beslutningsform” er en gruppebeslutningsprosess hvor deltakerne sammen utvikler og blir enige om beslutninger som er i alles interesse, uten at det benyttes formell avstemning.

Konsensus innebærer imidlertid ikke nødvendigvis at alle er enige. I Norges Kristne Råd sies det for eksempel at vi har nådd konsensus når ett av følgende skjer:

“Alle de som har rett til å være med å fatte beslutninger er enige om et resultat (enstemmig), *eller* De fleste er enige. De som ikke er enige aksepterer at de har blitt hørt og at de kan leve med resultatet. På denne måten er det enighet om at møtet har nådd konsensus” (Norges Kristne Råd 2006b: paragraf 2).

Videre presiseres det:

“Enighet om et resultat er ikke begrenset til å bekrefte ordlyden i et forslag. Det kan også være at man har nådd konsensus om et annet resultat, for eksempel om at man er enige om å avslå et forslag, å henvise en sak til ytterligere bearbeiding eller å bekrefte at kirker kan innta ulike posisjoner i forhold til saken” (Norges Kristne Råd 2006b: paragraf 1).

Det er verdt å understreke innledningsvis at konsensus praktiseres på ulike måter i forskjellige sammenhenger. Noen overordnede prinsipper og praksiser er imidlertid forholdsvis allmenne. Disse ligger til grunn for denne artikkelen.

Historikk

De siste 40 årene, spesielt i ulike folkelige aktivistbevegelser som antiatomvåpenbevegelsen og kvinnebevegelsen, har konsensus som beslutningsform bredt om seg. Disses forståelse av konsensus kommer blant annet til uttrykk i denne formuleringen fra Occupy Wall Street-kampanjen i 2011:

“Consensus is a creative thinking process: When we vote, we decide between two alternatives. With consensus, we take an issue, hear the range of enthusiasm, ideas and concerns about it, and synthesize a proposal that best serves everybody’s vision” (Kauffman 2015: 1).

L.A. Kauffman sier imidlertid at røttene til den moderne bruken av konsensus kan spores tilbake til ulike kristne bevegelser, som kvekerne, mennonittene og anabaptistene. Kvekersamfunnet har for eksempel en 300-årig historie i å fatte beslutninger uten avstemninger. Deres metode er å finne “the sense of the meeting” som representerer en konsensus blant de involverte. Ideelt sett er ikke dette bare en *enighet* blant møtedeltakerne, men en slags *enhet*, en høyere sannhet som vokser ut av samtaler blant mennesker som har ulike utgangspunkt og standpunkter. Gjennom å lytte, samtale og vente vil en slik prosess åpenbare Guds vilje (Kauffman 2015: 2).

Både før og etter at Kirkenes Verdensråd gikk over til konsensusmodellen har ulike kirker prøvd ut varianter av denne. Det kanskje mest kjente eksemplet er Uniting Church of Australia, en sammenslåing mellom kongregasjonalister, metodister og presbyterianere. Denne kirkens erfaringer med konsensus har gitt avgjørende bidrag til hvordan modellen har blitt implementert i Kirkenes Verdensråd.

Det som er felles for ulike former for konsensusprosesser er en vilje til å utforske og utvikle alternative beslutningsformer til det som gjerne kalles “parlamentariske” metoder. Sistnevnte har til hensikt å strukturere debatter og forslag på en slik måte at de kan lede fram til flertallsbeslutninger. Dette er ikke metoder som vektlegger et mål om enighet. Heller ikke er det metoder som nødvendigvis fremmer samarbeid og bred deltakelse og inkludering. Kritikere av parlamentariske metoder vil typisk hevde at disse bidrar til å fremme fraksjoner med det resultatet at man lett får vinnere og tapere i en prosess, noe som kan være ødeleggende for de interne relasjonene og gjøre det vanskeligere å implementere

beslutninger.

Konsensus som beslutningsform er også et alternativ til toppstyrte beslutninger der den eller de som sitter på toppen i sammenhengen fatter beslutninger. I slike sammenhenger legges det ikke i samme grad vekt på deltakelse fra alle berørte parter. Vel kan ledere innhente synspunkter og meninger, men beslutninger blir ikke utviklet i prosesser som inkluderer mange, noe som er viktig i konsensusprosesser.

Målene for konsensusprosesser er derfor:

- Bedre beslutninger.
- Bedre implementering av beslutninger.
- Bedre grupperelasjoner (Hartnett: 2-3).

Prosesen

Det finnes mange måter å strukturere en konsensusbeslutningsprosess på. Disse varierer noe, men grunnmønsteret er stort sett det samme. De følgende punktene benyttes av Uniting Church of Australia:

- Presentasjon av en sak: Dette skjer som oftest veldig åpent og uten ferdig-formulerte forslag til vedtak fordi man opplever at disse ofte innsnevrer mulige perspektiver.
- Spørsmål til klargjøring: Dette er en viktig side før man går inn i samtaler om selve saken. Hensikten er å skape en mest mulig felles forståelse av en sak.
- Diskusjon som får fram ulike oppfatninger og posisjoner: I denne fasen flyter samtalen fritt. Alle oppfordres til å bringe inn sine perspektiver og meninger. Hensikten er å begynne å avdekke den overordnede holdningen i gruppa. Mulige veier framover begynner å komme til uttrykk i denne fasen.
- Utvikling og identifisering av mulige forslag til vedtak: Basert på samtalen så langt begynner samtalen å snevres inn mot det som kan bli formuleringen av en beslutning.

- Forberedelse av et spesifikt forslag til vedtak: I denne fasen prøver man aktivt ut ulike formuleringer av en beslutning for å undersøke hva som er helhetens ønske og vilje.
- Diskusjon om dette forslaget: Dette er viktig blant annet for å forsøke å ivareta utilfredsstilte hensyn eller anliggender som enda ikke er adressert.
- Sjekke ut mulig konsensus: Hvis dette ikke er mulig å identifisere må man gå tilbake i prosessen.
- Erklære at konsensus er oppnådd (Tabart 2003: 22; Wood 2000: 1).

Prinsipper

På bakgrunn av det som hittil er sagt lar det seg gjøre å identifisere noen hovedprinsipper som ligger til grunn for konsensus som beslutningsform.

Inkluderende og deltakende

I en konsensusprosess blir alle som er berørt av en beslutning inkludert og oppmuntret til å delta og bidra fram mot en endelig beslutning. Likeledes er det et mål å ivareta behovene til alle berørte i prosessen. Konsensus er derfor en søken etter felles oppfatning, forståelse og vilje uten at man benytter formell avstemning.

Enighetssøkende

Konsensus er en prosess som søker å oppnå så stor enighet som mulig om en beslutning. Det gis derfor stort rom for dialog, konsultasjon, utforskning, spørsmål, refleksjon og samarbeid som øker respekt og forståelse. I tilfeller hvor det ikke er mulig å oppnå enighet har ulike sammenhenger forskjellige måter for allikevel å kunne fatte beslutninger i situasjoner der dette er nødvendig, noe jeg vil komme tilbake til siden.

Prosesorientert

Konsensus legger vekt på prosessen fram mot en beslutning, ikke bare på sluttresultatet. Derfor blir alle deltakernes synspunkter

og perspektiver respektert og verdsatt. Det betyr at det legges like stor vekt på måten en beslutning fattes på som selve beslutningen.

Samarbeidsorientert

Konsensus er avhengig av samarbeidsvilje fra de som deltar i prosessen. Alle deltakere oppfordres til å bidra til å forme saker på en slik måte at det kan lede til et resultat som ivaretar alles hensyn. Til grunn for dette ligger en tro på at fellesskapet, gjennom å lytte til alles perspektiver, settes bedre i stand til å fatte beslutninger som flest mulig kan slutte opp om. Konsensus forutsetter derfor at alle lytter med åpenhet og ydmykhet for også å søke etter andres innsikt, og det innebærer en holdning av respektfull forventning siden alle arbeider mot et felles mål. I konsensusbegrepet ligger det derfor en forventning om en vilje til å sette helhetens interesser og beste framfor egne preferanser. I fastlåste situasjoner må derfor alle parter bli oppmuntret til sammen å finne løsninger som alle kan leve med.

Relasjonsbyggende

Konsensus søker å bygge gode gruppe-relasjoner gjennom beslutningsprosessen. Dette har til hensikt både å skape grobunn for framtidige beslutninger og å bedre implementeringen av beslutninger.

Teologi

Verken Kirkenes Verdensråd eller Uniting Church of Australia sier veldig mye om en teologisk begrunnelse for bruk av konsensus i beslutningsprosesser. Kirkenes Verdensråds "Achieving Consensus. A Guide for Conducting Meetings" inneholder to sider under overskriften "Theological Basis" (World Council of Churches 2014: 1-3), mens Jill Tabarts bok om konsensus i Uniting Church of Australia, "Coming to Consensus", har noen ansatser til teologiske begrunnelser for hvorfor kirkene bør utforske konsensusmodellen (Tabart 2003).

Mitt utgangspunkt er følgende: Kirkene - og spesielt den økumeniske bevegelsen - har som oppgave å fremme enhet slik at Guds

forsonte fellesskap kan bli synlig i hele *oikoumene*, i alt det skapte. Dette kan gjøres ikke bare ved konkret arbeid for enhet, i vitnesbyrd og i tjeneste, men også i måten beslutninger fattes på. Derfor må måten man arbeider på preges av det som er den økumeniske bevegelsens grunnleggende oppgave, nemlig å fremme liv i fellesskap og forsoning. Det forutsetter at medlemskirker i kristne råd, men også deres representanter i alle sammenhenger, må forholde seg til hverandre med respekt, åpenhet og omtanke (1 Kor 13:1-6, 14:12).

I en del sammenhenger, både i kirker og i økumeniske råd, har man derfor med utgangspunkt i slike refleksjoner funnet at konsensus som beslutningsform bedre reflekterer kirkens vesen og slik tar mer på alvor hva et trosfellesskap faktisk er, enn det parlamentariske beslutningsformer gjør. I 1 Kor 12:12-27 snakker Paulus blant annet om at alle delene av kroppen trenger hverandre. På samme måte som en fungerende kropp er i stand til å integrere alle kroppsdelenes bidrag, fungerer et økumenisk råd - eller en menighet eller kirke - best når den gjør bruk av alles evner, historie, erfaringer, hengivenhet og tradisjoner (World Council of Churches 2014: 2). Måten vi forholder oss til hverandre på i fellesskapet er med andre ord ikke likegyldig. I dette ligger det også en anerkjennelse av og respekt for alles bidrag.

Erfaringen mange som har jobbet med konsensus har gjort er at denne beslutningsformen gir mer rom for konsultasjon, utforskning, spørsmål, bønn og refleksjon enn det formelle stemmeprosedyrer gir. Ved å fremme samarbeid og felles leting etter svar framfor en debatt som ofte skaper polarisering med vinnere og tapere, er konsensus et verktøy for å søke Guds vilje sammen. Heller enn å søke å vinne en debatt, blir man ved konsensus oppmuntret til sammen å søke Guds vilje (Ef 5:17).

Det å benytte konsensusmetodikk forutsetter derfor en kultur der det finnes vilje til sammen å søke Guds vilje og der man er åpne for Åndens ledelse. Når konsensus er oppnådd, er målet at alle deltakerne skal kunne si: "Den hellige ånd og vi har

besluttet...” (Apg 15:28). I dette ligger det en grunnleggende tillit til at Gud kan tale til oss gjennom fellesskapet fordi Den hellige ånd kan lede oss når vi søker å “...forstå hva som er Herrens vilje” (Ef 5:17).

Denne holdningen preget den første kristne kirke. Til tross for mangfold og ulikheter var det en overordnet opplevelse av å være Jesu etterfølgere og partnere i *Missio Dei*. Dette kommer blant annet til uttrykk i fortellingen om den bitre striden mellom Paulus og Barnabas om Johannes Markus’ rolle, der de to for fredens skyld ble enige om å dra hver sin vei (Apg 15:36-41). Også i Apg 1:14-26, 6:1-7, 11:1-18, 15:1-33 ser vi noe av den samme grunnholdningen komme til uttrykk.

Konsensus preges også av en vilje til å akseptere et uventet utfall dersom det er møtets vilje. Dette handler om at selve prosessen åpner for at nye og kreative perspektiver og løsninger kan komme til uttrykk. Vi som tror på oppstandelsen burde være de første til å innrømme at det kan være tilfelle.

Takt og tone for samarbeidet i Norges Kristne Råd

Tett knyttet til Norges Kristne Råds retningslinjer for konsensus er dokumentet “Takt og tone for samarbeidet i Norges Kristne Råd”. I dette kommer noen av de grunnholdningene som bør prege et økumenisk fellesskap til uttrykk:

- “Økumenisk arbeid innebærer [...] et aktivt ønske om å forstå hverandre og å arbeide seg fram mot en bredest mulig enighet [...] Til dette arbeidet kommer vi som likeverdige parter.”
- “Økumenisk samarbeid bygger på gjensidig respekt for hverandre som kristne kirker og trossamfunn. Dette innebærer respekt for teologiske læreforskjeller. Økumenisk samarbeid og samhandling innebærer imidlertid ikke en anerkjennelse av alt i den andres teologi som ‘den rette lære.’”
- “I vanskelige teologiske og kirkelige spørsmål søker vi gjennom en åpen samtale å forstå hverandres standpunkter

og tolkningen av Guds Ord. Markering av teologisk uenighet er en del av vårt økumeniske samarbeid.”

- “I kirkeøkumenisk samarbeid respekterer vi de ledere et kirkesamfunn har valgt.”
- “Et økumenisk samarbeid med personer eller kirker og trossamfunn med en annen teologi enn oss selv, innebærer ikke at vi svekker vår egen teologi og overbevisning eller anerkjenner den andres som fullt ut ‘rett og sann.’”
- “Vårt økumeniske fellesskap bygger på at vi har et gjensidig ansvar for hverandre. Det betyr at vi er villige til å stå til rette for hverandre, og at vi til en hver tid søker å være åpne og etterrettelige i vårt samarbeid (mutual accountability)” (Norges Kristne Råd 2006c: pkt. 2-7).

Eksempler fra to kirketradisjoner

Kvekersamfunnet og Metodistkirken er to av medlemskirkene i Norges Kristne Råd som har erfaring med andre modeller for beslutningsprosesser enn rent parlamentariske prosesser.

Når *Kvekersamfunnet* skal beskrive sine beslutningsprosedyrer tar man utgangspunkt i noen sentrale teologiske overbevisninger. Den sentrale “læresetningen” er at det finnes “det av Gud” i alle mennesker, forstått som at Gud er nærværende hos alle mennesker. Dette nærværet, både i den enkeltes liv og i fellesskapet, innebærer en tro på at man kan erfare Guds ledelse, også i felles beslutningsprosesser.

Basert på en slik teologisk grunnholdning har kvekerne forpliktet seg til å utforske og leve etter *Guds* vilje. Man er ledet av en tro på at det finnes en vei som er i overensstemmelse med Guds vilje. Det man dermed opplever som “møtets vilje” er dermed ikke uttrykk for den kollektive visdommen til alle som er til stede, men en felles opplevelse av hva som er Guds vilje. Sånn sett kan det sies at kvekere ikke primært ser etter konsensus, men heller ser på konsensus som et tegn på at man har forstått Guds vilje (“have reached unity”). Derfor bruker man ikke votering,

men tror at det samlede møte kan forstå Guds vilje (Grace 2000: 1-2). En sentral person i slike prosesser er møtelederen (på norsk kalles denne “Skriver”). Hennes eller hans oppgave er å lytte seg fram til møtets mening (“the sense of the meeting”) og formulere denne i et utkast til referat som bearbeides og godkjennes.

Kvekersamfunnet opererer med noen holdninger som er viktige i forretningsmøter der beslutninger skal fattes:

- Holdning til Gud: Forretningsmøter oppfattes som andakter (gudstjenester). De åpner og slutter med en samlende stillhet, og perioder med stillhet kan fore komme når det kjennes naturlig. Deltakerne oppfordres til å møte med hjerter og sinn beredt på den måten at man har forberedt seg gjennom saks-papirene, men hele tiden med en åpenhet for å bli ledet av Ånden.
- Holdning til andre mennesker: Prosessen vektlegger sterkt styrken i fellesskapet. Det jeg tidligere har omtalt som “the sense of the meeting” er bare mulig å oppnå når deltakerne respekterer og bryr seg om hverandre. Dette forutsetter en ydmyk holdning i det man søker å skape en plass for trygg utveksling av perspektiver. Når man lytter til andre, lytter man alltid med fokus på hva Gud kan formidle gjennom disse.
- Holdning til prosessen: Prosessen er alltid viktigere enn resultatet fordi denne på mange måter skaper flere resultater enn selve beslutningen, blant annet relasjoner mellom møtedeltakerne og betydningsfulle erfaringer. Det er den guddommelige ledelsen i møtet som er kilden til beslutninger og handlinger.
- Holdning til mulige utfall: Siden ingen enkeltpersoner fullt ut forstår Guds vilje, forventer man at nye, uventede og kreative løsninger kan åpnes i prosessen.
- Forpliktelse til møtets autoritet: Så snart møtet har fattet en beslutning,

respekteres dets beslutninger, fordi Gud er kilden til disse.

- Personlig atferd: Møtedeltakere tar vanligvis ordet bare én gang til hver sak. Da forsøker man å lytte til Ånden og ber om ledelse. Når andre har ordet, lytter man åpent og med respekt.
- Ved uenighet: Når det er vanskelig å oppnå enighet tas det som et tegn på at man enda ikke har klart å få tak i Guds vilje. Prosessen fortsetter dermed. Dersom utsettelse ikke er mulig, er det allikevel mulig for deltakere som er uenige, men som kan akseptere at en beslutning fattes, å få inn protokollbemerkninger om at de trer til side (“standing aside”) for ikke å stå i veien for møtets beslutning.
- Tid: Å fatte beslutninger kan ta mye tid. Det settes ikke “deadline” for når beslutninger må fattes. Hvis enighet - eller “the sense of the meeting” - ikke oppnås, blir beslutningen utsatt (Grace 2000: 3-6).

I *Metodistkirken* har uttrykket “Christian Conferencing” - eller “Holy Conferencing” - vært i bruk helt siden John Wesleys tid. På norsk brukes uttrykket “Den kristne samtalen” (Helliesen 2006: 10-11). Wesley selv omtalte Den kristne samtalen som et nådemiddel. I dag betyr uttrykket at samtalen med hverandre er viktige verktøy for å finne veien videre for kirken. På alle områder i kirken må man finne ut hvordan man skal organisere virksomheten, hvordan teologien skal forholde seg til komplekse spørsmål, hvordan man skal fordele finansielle ressurser og hva det faktisk betyr å være en etterfølger av Jesus i dag. Fra den minste lokalmenighet til generalkonferansen - kirkens høyeste organ, som møtes hvert fjerde år, med rundt 1000 delegater fra hele verden - er samtalen noe man ønsker å tilrettelegge for.

Sally Dyck, en av biskopene i Metodistkirken, har presentert åtte prinsipper for Den kristne samtalen:

- Alle mennesker er Guds barn: I dette ligger det en forpliktelse til å behandle hverandre

som søstre og brødre som elsker hverandre, jf. 1 Joh 4:20-21. Det å bygge gode relasjoner er helt essensielt for Den kristne samtalen.

- Å lytte før man snakker: Vi går ikke inn i Den kristne samtalen for å overbevise andre om våre oppfatninger, men for bedre å forstå andres oppfatninger og hvorfor de mener som de gjør. Derfor innebærer det å lytte mer enn å høre andres ord, det handler også om å lytte til hvem det er vi samtaler med og hvorfor vedkommende tenker og sier som hun gjør. Da er det viktig at vi ikke trekker forhastede slutninger om hverandre, jf. Rom 14:1.
- Søk å forstå andres perspektiv: Den kristne samtalen handler om å samtale for sam men å oppdage sannheten og nye perspektiver. Dette forutsetter vilje til å se at det finnes andre perspektiver enn våre egne. I denne prosessen må vi søke den ydmykheten som Kristus var preget av, jf. Fil 2:6-8.
- Forsøk å reflektere andres synspunkter: Det forutsetter ærlighet og integritet å ikke framstille andres synspunkter på feilaktige premisser, jf. Matt 12:36-37.
- Vær uenige i sak, men bevar enheten: Enhet forutsetter ikke enighet, jf. Ef 4:25-27, 29; 5:1-2a.
- Skill mellom sak og person: Den kristne samtalen utelukker ikke at sterke og lidenskapelige oppfatninger kommer til uttrykk. Snarere er hensikten å fremme anledninger for dette. Men sørg for å skille mellom sak og person, jf. Matt 5:21-22.
- Be, i stillhet og høyt, før beslutninger fattes: Det er en kjernetest for kristne fellesskap at man kan be for og med hverandre, også i tider med stor uenighet, jf. Luk 6:27-28.
- La bønn "forstyrre" samtalen: Pauser i samtalen for bønn og refleksjon kan hjelpe oss til å leve opp til de andre prinsippene som er presentert, jf. Luk 6:32-33, 35-36 (Dyck 2012: 3-14).

Innvendinger og kritikk

"To me, consensus seems to be the process of abandoning all beliefs, principles, values and policies. So it is something in which no one believes and to which no one objects" (Margaret Thatcher)

Det er ikke vanskelig å finne innvendinger mot konsensus som beslutningsform. De følgende punktene er hentet fra ulike kilder og representerer således ikke kun kirkelige eller økumeniske erfaringer med konsensus.

Opprettholdelse av status quo

Beslutningsprosesser som stiller store krav til enighet og konsensus kan bidra til stagnasjon og opprettholdelse av status quo i en organisasjon. Det er enkelt i slike sammenhenger at man havner i situasjoner der få personer og/eller et mindretall blokkerer for flertallets ønsker. Ofte vil dette være personer som ønsker å opprettholde nå-situasjonen. Dette kan føre til at færre beslutninger er mulige å gjennomføre, noe som kan hindre en nødvendig videreutvikling av en organisasjon. Det finnes flere eksempler på dette. Kauffman trekker blant annet fram Occupy Wall Street-kampanjen som ble preget av evigvarende diskusjoner om prosedyrer og som derfor favoriserte de få som kunne avse ubegrenset med tid til kampanjen (Kauffman 2015: 3). Erfaring fra bruk av konsensus viser også at konsensus kan være "oppskriften på handlingslammelse" fordi man bare kan bli enig om minste felles multiplum. I verste fall kan dette føre til at organisasjonen mister evnen til å utføre sitt oppdrag, det den er til for.

Mistenksomhet til uenighet

Sammenhenger preget av konsensus kan også utvikle en mistenksomhet til reell og ekte uenighet. Som oftest er reell og ekte uenighet nødvendig i enhver organisasjon. Det er viktig for videreutvikling og vekst, og således selvsagt ikke negativt i seg selv. Problemet oppstår når kravet til konsensus gjør at man unngår de vanskelige spørsmålene og tilslører reell og ekte uenighet og relevante forskjeller som det er nødvendig for enhver organisasjon å forholde seg til. Dermed kan krav til konsensus bidra

til å kneble nødvendige diskusjoner. I forlengelsen av dette er det verdt å minne om at konsensus kan medføre at noen gir avkall på dype overbevisninger og verdier og gir seg for lett for enhetens eller enighetens skyld.

Konsensusprosesser har ofte lange perspektiver og må derfor ikke forveksles med enighet i alle situasjoner. Når det er inntrykket som fester seg kan det nemlig være symptom på en gruppetenkning der man opprettholder et inntrykk av enighet og konsensus, men i praksis fremmer en kultur som tilslører uenighet, knebler diskusjoner, skaper frykt for å være tydelig på eget ståsted og dreper kreativitet.

Interne splittelser

Det at enkeltpersoner eller mindre grupper internt kan stanse beslutninger som et stort flertall ønsker, kan føre til stor og irriterende intern uenighet, som er nettopp det motsatte av det man ønsker å oppnå ved bruk av konsensus. Dette kan forsterkes når mye tid går med til anliggender som et fåtall er opptatt av, og som de bruker sin "rett" til stadig å ta opp. Slik kan konsensus bidra til å favorisere de som vanskeligst finner seg til rette, mens de som best finner seg til rette blir "straffet".

Beslektet med dette er mindretallets bruk av konsensus nærmest som en "vetorett". De fleste vil være enig i at veto er noe annet enn konsensus og at bruk av en slik "rett" ikke er en ansvarlig bruk av konsensus. Konsensus forutsetter nemlig en vilje til å sette helhetens interesser i fremste rekke, framfor individuelle preferanser. Derfor må fastlåste situasjoner løses ved at alle parter oppmuntres til å finne løsninger alle kan leve med. Dette trenger ikke å være alles - eller noens - "favorittløsning", men en akseptabel løsning for alle involverte, noe det er mulig å leve med.

Om man ofte havner i situasjoner preget av interne splittelser kan veien være kort til fiendtlige holdninger internt. I neste omgang kan det føre til et ønske om å ekskludere de som ikke følger flertallet eller at andre forlater organisasjonen fordi det ikke er

mulig å gjøre det man ønsker å gjøre. En konsekvens kan også være at enkeltaktører i en organisasjon opererer mer på egen hånd eller søker andre samarbeidspartnere som gjør det mulig å gjennomføre det man ønsker å gjøre.

Flytting av avgjørelser

Det kan være en fristelse i organisasjoner som operer med konsensus - og som sliter med å fatte beslutninger - å flytte avgjørelser til andre organer, som for eksempel styret, et arbeidsutvalg eller staben. Det i seg selv er ikke nødvendigvis negativt, men om tilfellene blir mange nok, undergraves det som er en av hovedhensiktene med konsensus, nemlig å gjøre beslutningsprosesser mer inkluderende og demokratiske.

Når konsensus er vanskelig

Det er ikke alltid mulig å oppnå konsensus. Allikevel kan det være tvingende nødvendig å fatte en beslutning. I Norges Kristne Råd opererer man med en blanding av konsensusmetodikk og flertallsbeslutninger i beslutningsprosedyrer. I Rådsmøtet - rådets høyeste organ som møtes annethvert år - benyttes flertallsbeslutninger i forbindelse med saker som årsmelding, regnskap, budsjett, planer, opptak av nye medlems-samfunn og valg. I slike saker benyttes alminnelig flertall. Når det gjelder vedtektsendringer stilles det krav til 2/3 flertall for at beslutninger skal kunne fattes. Det betyr at øvrige saker avgjøres ved konsensusmetodikk. I praksis betyr det stort sett uttalelser og/eller drøfting av utfordringer i kirke og samfunn (Norges Kristne Råd 2006a: paragraf 4.3-4.4). Når dette er sagt, er det imidlertid grunn til å legge til at også i saker som formelt kan avgjøres ved flertallsbeslutninger, har man en tradisjon for å forsøke å komme fram til konsensus.

Når det gjelder styremøter er det slik at styret fatter vedtak på basis av rådets retningslinjer for konsensus, med mindre annet er bestemt. Budsjetter og andre organisatoriske spørsmål av driftsmessig karakter avgjøres ved alminnelig flertall (Norges Kristne Råd 2006a: paragraf 5.4).

Også her er det imidlertid grunn til å legge til at man forsøker å komme fram til konsensus.

Slike kombinasjoner av konsensus og parlamentariske prosedyrer er vanlig i de fleste sammenhenger som benytter konsensus. Ulike sammenhenger har også forskjellige regler for hvordan beslutninger kan fattes når det er umulig å oppnå konsensus når dette er påkrevd. Disse varierer fra at beslutninger faktisk ikke kan fattes når konsensus ikke er oppnådd, via ulike grader av flertall - som alle minus én stemme, alle minus to stemmer, kvalifiserte flertall som minimum 85 % eller 2/3 flertall og simpelt flertall - og til at ledelsen fatter beslutning. Både Kirkenes Verdensråd og Norges Kristne Råd har vedtektsfestet at det i situasjoner hvor det er nødvendig å fatte beslutning til tross for at man er langt fra konsensus, er mulig å gå til avstemning dersom 85 % av deltakerne gir sin tilslutning til det (Norges Kristne Råd 2006b: paragraf 2).

Før man kommer så langt vil imidlertid de aller fleste forsøke å komme ut av fastlåste situasjoner. Dette kan blant annet gjøres ved at møteledere klargjør handlingsalternativer og stiller spørsmål som for eksempel:

- "Må vi fatte en beslutning i dag?"
- "Kan dette forslaget behandles i den forståelse at noen av medlemmene ikke kan støtte det?"
- "Har vi stilt de rette spørsmålene? Om man ikke kan enes om et vedtak, kan man allikevel ha mye å tjene på å uttrykke ulike perspektiver, det man faktisk er enig om og resultatene av samtalen. Mye erfaring viser at en god oppsummering kan føre til forløsning av mer kreativitet." (Norges Kristne Råd 2006b: paragraf 2).

Det finnes også en del nyttige verktøy man kan benytte underveis som gruppesamtaler, summegrupper, time out, bønn og kaffe-pause.

Til tross for alle intensjoner om å oppnå konsensus, er det ikke alltid det lykkes. I

Norges Kristne Råd sies det i avsnittet om "sikkerhetsventiler" blant annet følgende:

- *Anførsel av minoritetenes oppfatninger:* Når det ikke er mulig å komme fram til konsensus, men allikevel nødvendig å avslutte en sak, kan et møte akseptere de vurderingene et flertall har gjort, samtidig som noen står for noe annet. De som ikke er enige med flertallet, men likevel kan akseptere resultatet, kan da benytte sin rett til å anføre sin mening i en protokolltilførsel.
- *Forståelse av egenart* (ekkleziologisk selv forståelse): "Når en representant mener at en sak som blir tatt opp strider mot vedkommende kirke/trossamfunns forståelse av sin egenart, kan representanten be om at saken ikke blir tatt opp til behandling. Dette må da vurderes av vedkommende representant sammen med andre representanter fra samme eller beslektet kirkefamilie. Hvis det er enighet om at dette går mot det aktuelle medlemssamfunns selvforståelse, vil saken bli trukket fra sakskartet for saker det skal besluttes om. Saken vil imidlertid kunne bli drøftet uten realitetsbehandling og både forberedelsesmaterieell og referat fra samtalen vil bli sendt til medlems-samfunnene for studier og kommentarer."
- *Et medlemssamfunn kan handle etter møtet:* Etter selve møtet kan man dessuten informere om at man ikke støtter et vedtak. Dette protokollføres og informeres om, men endrer ikke vedtaket (Norges Kristne Råd 2006b: paragraf 3).

Positive erfaringer

Det er en spesiell utfordring for både Kirkenes Verdensråd og Norges Kristne Råd, som for andre økumeniske råd, at deltakerne i beslutningsprosessene sitter der på vegne av noen andre, det vil si deres kirkesamfunn eller organisasjon. Alle har med andre ord et "bakland" å forholde seg til, noe som skaper spesielle utfordringer i forhold til det å "hengi" seg til den prosessen som konsensusmetodikk forutsetter.

Til tross for denne utfordringen, i den tiden den økumeniske bevegelsen har arbeidet etter konsensusprinsippet har iallfall de følgende punktene blitt identifisert som positive erfaringer med denne metodikken:

Konsensus har ført til at flere stemmer blir hørt.

Dette har jeg selv sett på Kirkenes Verdensråds generalforsamling i Busan i 2013 og i to sentralkomitémøter, der ordstyrer blant annet har benyttet seg av sin rett til å be for eksempel kvinner, unge og etniske minoriteter om å snakke framfor de som egentlig står foran i talekøen (Wood 2000: 1). Slik blir mange av de prinsippene for konsensus som jeg tidligere har redegjort for forsøkt ivarettatt.

Når det er sagt er det imidlertid også grunn til å understreke at også konsensusmetodikk, til tross for dens intensjon om å være mer demokratisk og egalitær, bærer i seg faren for maktmisbruk fra dem som mestrer denne metodikken best. Noe av kritikken mot parlamentariske beslutningsprosesser har vært nettopp faren for maktmisbruk fra dem som mestrer denne metodikken, som kjenner de skrevne og uskrevne reglene og som dermed er i stand til å manipulere samtalen og vedtakene. Det er ingen grunn til å tro at det samme ikke kan være tilfelle ved konsensusmetodikk.

Konsensus har skapt mer respektfull lytting, større respekt for og anerkjennelse av mangfold og dermed større innbyrdes tillit.

Dette har vi sett en utvikling på i Norges Kristne Råd. Etter fusjonen mellom Norges Frikirkeråd og Norges kristne råd i 2006, var det nødvendig å arbeide med disse anliggende. Det har blitt gjort og nå er vi er på et helt annet sted enn for ni år siden. Nettopp fokuset på konsensus har vært viktig i så måte.

I forlengelsen av dette kan det hevdes at konsensus har istandsatt Norges Kristne Råd til mer å fokusere på hva man faktisk kan gjøre sammen til tross for ulikheter og forskjellige synspunkt, framfor å bli sittende fast i en "gammel" form for økumenikk som

ofte krevde enighet før man kunne handle sammen.

Konsensus har ført til sterkere relasjoner og bedre beslutninger.

Dette er, som jeg allerede har vært inne på, to av hovedmålene med bruk av konsensus som beslutningsform. Særlig Uniting Church of Australia er tydelig på at dette er en konkret frukt av overgangen til konsensus. Noe av det samme kan vi se i Norges Kristne Råd.

Dette har vært en tidkrevende prosess. Overgang til konsensusmetodikk er ofte det i begynnelsen. Allikevel kan det hevdes at den tiden man har brukt på dette først og fremst er en "investering", ikke en "kostnad". Når denne måten å arbeide på "setter seg", har man mye igjen for den tiden som ble investert i begynnelsen.

Det er også verdt å merke seg at dette ikke har gått på bekostning av sterke meningsutvekslinger eller rådets evne til å fatte beslutninger og ta stilling. Snarere kan det hevdes at nettopp ved å fokusere på fellesskap, respekt, tillit og anerkjennelse av mangfold, har man vært i stand til både å samtale om de vanskeligste spørsmålene som skiller kirkene og å fatte avgjørelser i saker der noen av deltakerne har kunnet markere uenighet ved at man trer til side og aksepterer flertallets ønske.

Dermed kan det argumenteres for at Norges Kristne Råd har hjulpet kirkene i Norge til å komme forbi det som kan kalles "en for høflig økumenikk" som ikke gir rom for sterke meningsutvekslinger. Nå understrekes nettopp betydningen av å utfordre hverandre.

Konsensus har medført mindre polarisering og mindre opplevelse av å være vinnere eller tapere.

Også dette er et anliggende som understrekes av Uniting Church of Australia. Ved at fokuset er flyttet fra å ville vinne en sak for sitt syn til et fokus på at man sammen søker Guds vilje for sammenhengen, fører dette til andre samarbeidsformer og -resultater, som gjør at flere opplever at de er sammen om beslutningene.

Konsensus har lært oss å gå inn i en prosess der vi sammen søker Guds vilje gjennom å utforske hverandres posisjoner og meninger.

Dette gir et helt annet utgangspunkt for saksbehandling og søken etter gode beslutninger. Konsensus-tenkningen begynner allerede når man begynner å forberede en sak. Denne metodikken har lært oss mye viktig om det å inkludere mange perspektiver og ulike stemmer allerede tidlig i prosessen. Både sakspapirer og -presentasjoner skal preges av dette. Dette har vært en sunn lærings-prosess for hele den økumeniske bevegelsen.

Disse grunnene er tungtveiende grunner til at det bør arbeides enda mer med konsensus som beslutningsform i kirkelige sammenhenger, ikke bare i økumeniske råd, men også internt i kirkesamfunn.

Forhold som fremmer en konsensuskultur

Det er verdt å merke seg at neppe alle sammenhenger er egnet for konsensus. Tim Hartnett peker for eksempel på noen faktorer som øker sjansen for å oppnå konsensus:

- Konsensus egner seg best i mindre grupper, selv om det også må sies at Kveker-samfunnet har erfaringer med bruk av konsensus i møter med flere hundre deltakere.
- Konsensus egner seg best i sammenhenger der deltakerne har et felles mål og felles interesser og forutsetter deltakere som er villige til å sette helhetens interesser fram for sine egne preferanser.
- Konsensus forutsetter stor grad av tillit.
- Konsensusformen fungerer bedre jo bedre deltakerne er trent i konsensusprosedyrer.
- Konsensus forutsetter deltakere som er villige til å bruke tid til samtale.
- Konsensus krever gode saksforberedelser og dyktige møteledere.

I forlengelsen av dette er det nok også grunn til å understreke at konsensus neppe egner seg i sammenhenger som er preget av konkurrerende interesser, men mer i sammenhenger som deler felles interesser, men hvor det finnes ulike oppfatninger om hvordan disse interessene skal ivaretas.

Erfaringer med bruk av konsensus i Norges Kristne Råd

Norges Kristne Råd har gjort noen erfaringer med bruk av konsensus, også i vanskelige saker. Det er særlig ett eksempel, fra Rådsmøtet i 2013, som på en god måte belyser noen av utfordringene ved bruk av konsensus. Den gangen var det en uttalelse som skapte stor diskusjon. Et mindretall på mindre enn 15 % av Rådsmøtets delegater ønsket ikke å slutte seg til uttalelsen, og kunne heller ikke akseptere at de hadde blitt hørt og kunne leve med resultatet. Da spurte ordstyrerne Rådsmøtet om det likevel var et ønske om å fatte en beslutning og gå videre i behandlingen av uttalelsen, noe mer enn 85% av Rådsmøtet sa seg enig i. Uttalelsen ble så vedtatt, med en protokolltilførsel fra de som ikke kunne slutte seg til denne.

Det er ingen tvil om at vedtektene og retningslinjene ble fulgt helt etter boka. Likevel: Håndteringen av denne saken viste at organisasjonen hadde liten erfaring med hva konsensus er og hvordan det bør fungere. Sett i ettertid kunne Rådsmøtet den gangen vært tydeligere i å utfordre både mindretallet og flertallet: Mindretallet kunne vært utfordret på i større grad å akseptere at et stort flertall ønsket å gå videre med denne uttalelsen og så det som viktig å vedta den, mens flertallet kunne vært utfordret på hvorvidt det var så viktig med dette vedtaket at man faktisk var villig til å sette mindretallets ønske til side.

Sammenfattende kan det sies at Norges Kristne Råd har tre utfordringer knyttet til konsensus:

- Det er behov for å arbeide mye mer med forståelsen av og praksis med konsensus. Det betyr blant annet at vi i større grad må

se på det å bygge fellesskap og identitet i våre møter og samlinger som integrerte deler av et møte eller en samling. Dette innebærer å arbeide med innbyrdes tillit, trygghet, respekt og forståelse.

- Det er behov for mer opplæring - av møteledere og -deltakere - blant annet i dialogkompetanse – slik at konsensus-*holdningen* og -*prosessen* mer kan prege rådets virksomhet.
- Det er behov for å gjennomtenke hvor fruktbart det alltid er å ha forberedte forslag til vedtak. Dette kan redusere perspektiver, kreativitet og mulige bidragsyttere.

Auslutning

Det viktigste som formidles i denne artikkelen, er dette: Fordi økumenikkens oppgave er å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele oikoumene, i alt det skapte, og fordi alt vi gjør er respons på Guds kall til liv i fellesskap og forsoning, må dette også få konsekvenser for måten vi fatter beslutninger på.

Selv tror jeg at konsensus er en beslutningsform som bedre ivaretar kirkens vesen enn det parlamentariske prosedyrer gjør og slik tar mer på alvor hva et trosfellesskap faktisk er. Når det er sagt, er det imidlertid også grunn til å legge til at konsensus er en krevende prosess. Per i dag har vi ikke en god nok forståelse av hva konsensus faktisk er slik at denne beslutningsformen kan fungere optimalt.

Se for deg en vei, en lang vei med et mål langt der framme. Den som vil mye, som holder stort tempo for å nå sine mål, vil kanskje etter en tid oppdage at han eller hun er blitt alene på veien. De som skulle holde følge, orket ikke mer.

Den som vil mye og holder stort tempo for å nå sine mål, risikerer ikke bare å bli alene på veien. Han eller hun risikerer også å bli så sliten at målet aldri blir nådd. Den

som vil mye, som gjerne vil nå sine mål, må rekke hendene ut til de som han eller hun er sammen med på veien.

Det kan hende at tempoet faller noe på denne måten. Men sjansene er desto større for at målet blir nådd. Fordi: Forente kreft er når lenger. Med forente krefter utrettes mer enn med solospill. (Louis Sibiya)

Litteratur

- Dyck, Sally (2012): "Eight Principles of Holy Conferencing. A Study Guide for Churches and Groups" (www.minnesotaumc.org | 23.08.15)
- Grace, Eden (2000): "On Quaker business practice" (www.oikoumene.org | 23.08.15)
- Hartnett, Tim (udatert): "What is Consensus Decision-Making?" (www.consensusdecisionmaking.org | 23.08.15)
- Hawkey, Jill (2004): *Mapping the Oikoumene. A Study of Current Ecumenical Structures and Relationships*. World Council of Churches.
- Hegstad, Harald (2009): *Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien*. Tapir.
- Helliesen, Øyvind (2006): *Den kristne samtalen. Et glemt nådemiddel i Metodistkirken?* Det Teologiske Menighetsfakultet, Oslo.
- Jonson, Jonas (2008): *Ekumenik på verdens villkor. Kyrkornas världsråd i den ekumeniska rörelsen efter Uppsala 68*. Verbum.
- Kauffman, L.A. (2015): "The Theology of Consensus" (www.consensusdecisionmaking.org | 23.08.15)
- Kessler, Diane & Kinnamon, Michael (2000): *Councils of Churches and the Ecumenical Vision*. WCC Publications, Geneva.
- Kinnamon, Michael and Cope, Brian E. (ed.) (1997): *The Ecumenical Movement. An Anthology of Key Texts and Voices*. WCC Publications, Geneva.
- Kirkenes Verdensråd (1982): *Dåp, nattverd og embete. Limadokumentet med forord av Ivar Asheim*. Verbum.
- Meistad, Tore (1992): *Frelsens veg. Teologi og etikk i wesleyansk tradisjon*. ALH-Undervisning, Alta.
- Norges Kristne Råd (2003): "Charta Oecumenica. Takt og tone for samarbeid i Norges Kristne Råd" (www.norkr.no | 23.08.15)
- (2006a): "Vedtakter for Norges Kristne Råd" (www.norkr.no, 23.06.15)
- (2006b): "Retningslinjer for konsensus" (www.norkr.no, 23.08.15)
- (2006c): "Takt og tone for samarbeidet i Norges Kristne Råd" (www.norkr.no, 23.08.15)
- (2013): "Sammen på vei mot livet: Misjon og evangelisering i landskap i endring" (www.norkr.no | 23.06.15)
- Norsk Råd for Misjon og Evangelisering (2010): "Cape Town-erklæringen" (www.norme.no | 23.06.15)
- Runyon, Theodore (1998): *The New Creation: John Wesley's Theology Today*. Abingdon.
- Store Norske Leksikon: "Konsensus" (www.snl.no | 23.08.15)
- Tabart, Jill (2003): *Coming to Consensus. A Case Study for the Churches*. WCC Publications, Geneva.
- Tjørhom, Ola (2005): *Kirkens enhet - for at verden skal tro. En innføring i økumenisk tenkning*. Verbum.
- Tveit, Olav Fykse (2001): *Mutual Accountability as Ecumenical Attitude. A Study in Ecumenical Ecclesiology Based on Faith and Order Texts 1948-1998*. Det Teologiske Menighetsfakultet, Oslo.
- Wood, D'Arcy (2000): "On consensus procedures" (www.oikoumene.org | 23.08.15)
- World Council of Churches (1950): "The Church, the Churches and the World Council of Churches" (www.oikoumene.org | 23.06.15)
- (1961): "New Delhi Statement on Unity" (www.oikoumene.org | 23.06.15).
- (1990): *Church and World. The Unity of the Church and the Renewal of Human Community*. Faith and Order Paper No. 151. WCC Publications, Geneva.
- (1991): "The Unity of the Church: Gift and Calling" (www.oikoumene.org | 23.06.15)
- (1997a): "Costly Unity" (www.oikoumene.org | 23.06.15)
- (1997b): "Costly Commitment" (www.oikoumene.org | 23.06.15)
- (1997c): "Costly Obedience" (www.oikoumene.org | 23.06.15)
- (2006): "Common Understanding and Vision of the World Council of Churches" (www.oikoumene.org | 23.06.15)
- (2012): "Report on the Consultation on Conciliar Ecumenism" (upublisert).
- (2013a): "Towards an integrated approach of relational and programmatic work of the WCC. Staff planning paper" (upublisert)
- (2013b): "Unity Statement" (www.oikoumene.org | 23.06.15)
- (2014): *Achieving Consensus. A Guide for Conducting Meetings*. WCC Publications, Geneva.

Norges Kristne Råd

Adresse: Rådhusgata 1-3, N-0151 Oslo. Telefon: 23081300. E-post: post@norkr.no.